

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Journalen NB28

Citation: Kierkegaard, Søren: "Journalen NB28", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 25*, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2008 , s. 36. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-nb28-txt-shoot-idccc3caa3-de40-4795-8511-4ed7f2947b2a.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 25

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

NB28:1

NB28:2

NB28:3

NB Skulde de tre ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinge istedetfor Forfatter-Mærket: M.M. have en egentlig Pseudonym, vilde jeg kalde Forfatteren: Emanuel Leisetritt, et pseudonymt Navn jeg maaskee forresten, hvis ikke her, kunde komme til at bruge, dersom jeg muligen igjen skulde have en Pseudonym.

NB28:4

Angaaende Texter til Fredags-Prædikener

cfr det rene Blad foran Journalen NB¹⁴.

Thema til en Fredags-Prædiken cfr Journal NB¹⁷ p. 30.

NB28:5

#

Om Askese.

Askese kan saare let blive et Sophistisk. Tænk En, der om han end ikke har, som vi sige, extravageret, dog Anvendt adskilligt til Nydelse – lad ham afskaffe alt Dette: mon han derfor kan standse? Nei, snart skal den samme Bekymrings Lidenskab kaste sig paa den største Ubetydelighed, om han tør spise en Tvebak mere, om han tør spise sig mæt i tørt Brød o: s: v: o: s: v:

Askese saaledes kan saa saare let føre et Msk. enten til Hovmod eller til Vanvid.

Hvad der forresten i den Tid, da Askesen egl. indøvedes, i en vis Forstand hjalp Mskene, var, at de virkeligen troede, at der i denne Retning lod sig naae en Grændse, saa de ikke havde en mere udviklet Intellectualitets Forestilling om det Grændseløse her ligger.

NB28:6

#

Et umiddelbart Forhold til Gud – det almindelig msklige.

Jøderne meente, at de[t] at see Gud var Døden;
Hedningerne, at det at see Gud straffedes med Vanvid
– det straffedes, og dog var det jo den høieste Naade

og Salighed. Saaledes med det at have et umiddelbart Forhold til Gud, det er eo ipso at offres, det er, hvad jeg oftere har talt om, at rammes af det Ubetingedes Solstik – den størst mulige menneskelige Lidelse og en overmenneskelig Salighed.

Vi Msker i Almindelighed have ikke et umiddelbart Forhold til Gud. Hans Villie forkyndes os in abstracto i hans Ord o: s: v.:, men der siges ikke til mig (dette concrete Jeg) Du skal under disse concrete Omstændigheder gjøre Det og Det. Nei, hver Enkelt maa saa at sige oversætte Guds Befaling in concreto. Og dette skeer blandt Andet ved Hjælp af Forstanden.

Saaledes er ethvert almindeligt Msk. (thi hvem et umiddelbart Forhold til Gud forundtes er fritagen for al Bekymring i denne Henseende) Gud ansvarlig for baade at han bruger sin Forstand og hvorledes han bruger den.

Altsaa et Msk. skal ogsaa i Forhold til at gjøre Guds Villie bruge sin Forstand? Ganske vist, at ville vove saaledes, at Ens Forstand maa sige En: dette er den visse Undergang, er at paanøde sig Gud, er at intendere at ville have et umiddelbart Forhold til Gud (men de som virkelig havde et umiddelbart Forhold til Gud, havde det ikke derved, at de paanødte sig Gud men at Gud valgte dem) er at friste Gud.

Men naar saaledes et Msk. skal bruge sin Forstand, har vi saa ikke hele Verdsligheden, der egoistisk bruger sin Forstand, og Feigheden.

Nei. Hvad det Sidste angaaer, er det jo klart nok, at et Msk. derfor ingenlunde fritages for at vove, fordi det formenes ham at vove sig ud i den visse Undergang. Nei, naar man vover, kan Undergangen være mulig; det kaldes at vove.

Hvad det Første angaaer, da lærer Xstd. jo at et Menneske skal hade sig selv, og forsaavidt er der ingen Fare for at han skal komme til egoistisk at bruge sin Forstand.

Imidlertid vove saaledes som Den, der har et umiddelbart Guds Forhold, kan og tør ja skal intet almindeligt Menneske; thi Den, der har et umiddelbart Guds Forhold er fritagen for alt Ansvar har blot at adlyde Ordren. Lyder Ordren paa at styrte sig i Undergangen: han har intet Ansvar. Da derimod ethvert almindeligt Msk. har et Ansvar, at han ikke styrter sig i den visse Undergang, og da dette igjen kan være vanskeligt for ham at afgjøre, hvor det er den visse Undergang og hvor ikke, og da han dog skal vove, og dog ogsaa hade sig selv: saa er her et uhyre Vanskeligt, der i ethvert Øieblik ret kan lære et Msk. at føle, at han trænger til Naaden. Stundom kan det saa endog være fornødent, at skaane sig selv, og saaledes at bruge sin Forstand – men det har man saa strax at gjøre Anmeldelse om for Gud.

Lad mig tage et Exempel. Xstus siger til den rige Yngling: sælg alt hvad Du haver. Dersom denne rige Yngling i Xstus har seet Gud, ja saa er han i det Tilfælde at have et umiddelbart Guds Forhold, han som denne Concrete har af Gud en Ordre en concret Ordre. Har hiin Yngling ikke seet Gud i Xsto, saa er han væsentligen i samme Tilfælde, som enhver senere riig Yngling, der læser denne Fortælling, til hvem Xstus jo ikke umiddelbart siger: gaae »Du« hen og giv Alt til de Fattige.

Den der har det umiddelbare Forhold til Gud, han har det let nok i Henseende til at vide hvad han skal gjøre, og i Henseende til at være fritagen for Ansvar – ak, men saa lyder Ordren paa, at komme til at lide, at offres. Vi Andre skaanes maaskee for Lidelser, i ethvert Tilfælde for Lidelser efter den Maalestok, men saa har vi Lidelsen med at forstaae, hvilken Ordren er og saa har vi Ansaret.

#

NB28:7

#

Det Ubetingede, et umiddelbart Forhold til Gud; at det nye Testamente ikke ganske ligefrem eller udenvidere er eller kan være Regulativet for os almindelige Msker; Naaden; Luther.

For at et Msk. skal kunne udtrykke det Ubetingede ubetinget maa han have et umiddelbart Forhold til Gud, Gud maa in concreto sige ham, hvad han in concreto har at gjøre, saa han er fritagen for alt Ansvar betræffende, hvad der er hans Opgave, hvad han har at gjøre, er aldeles angerløs, om Gud befaler ham fE at faste i 10 Dage, hvilket er Dødsdom o: s: v: o: s: v:

Anderledes med os almindelige Msker, der ikke have et umiddelbart Forhold til Gud, men ved Hjælp af os selv maa see at udfinde, hvad vi in concreto under eget Ansvar har at gjøre.

Heraf sees ogsaa, at det N. T. ikke ganske ligefrem og udenvidere kan være Regulativet for os, thi hvad udtrykker det N. T.? Først Xsti Liv, dog dette er jo Gud-Msket. Fremdeles, Enhver der levede samtidig med Xstus, og i ham saae Gud-Msket havde jo eo ipso et umiddelbart Forhold til Gud, og Paulus blev kaldet ved en Aabenbaring altsaa et umiddelbart Forhold til Gud.

Ak, hvad jeg dog har lidt paa dette Punkt, fordi jeg tungtsindigt har meent udendvidere at ville gjøre det N. T. til Regulativ for mig, jeg som dog ikke har noget umiddelbart Forhold til Gud. O, men saaledes er Gud ikke, at han stiller Fordringen lige for Den, der umiddelbart af Gud faaer at vide, hvad han skal gjøre, og Den, som selv maa, under eget Ansvar udfinde, hvad Opgaven er. Byder Gud mig umiddelbart, in concreto, at jeg skal udsætte mig saaledes og saaledes, gjøre Det og Det (in concreto) som vil gjøre, at jeg bliver ihjelslagen: vel, jeg har intet Ansvar. Men, naar jeg intet umiddelbart Forhold til Gud har, saa er det jo paa eget Ansvar: har jeg saa Lov dertil? Naar jeg har et umiddelbart Forhold til Gud og Gud in concreto siger mig, hvad jeg skal gjøre og tillige forudsiger mig, hvorledes jeg vil komme til at lide derfor: vel, saa kjender jeg ganske rigtigt paa Lidelsen, at jeg er paa rette Vei. Men, naar jeg intet umiddelbart Forhold har til Gud, kan jeg saa, paa eget Ansvar, tiltage mig at ville kjende mit Guds Forhold paa Lidelse, et Guds Forhold kan jo dog ogsaa være kjendeligt paa Medgang! o: s: v: o: s: v:

Heraf seer man, at det N. T. ikke udendvidere er Regulativet for os almindelige Msker det vil sige, de Existentser, som det N. T. fremstiller er en heel Qvalitet forskjellig fra det saadan at være et almindeligt Msk.

Her bryder saa Læren om »Naaden« frem. Naar jeg ikke har et umiddelbart Forhold til Gud, saa han in concreto siger mig hvad jeg in concreto skal gjøre: saa maa jeg eo ipso for at finde Hvile og Fred for min Sjel have Naaden paa første Sted. Naaden paa første Sted! Hvilke frygtelige Smerter og Kampe i mig erindrer dette Ord mig ikke om. Og dog ikke een eneste af disse Lidelser ønskede jeg borte; thi Gud være lovet og takket, at det i een Forstand er faldet mig saa tungt at blive opmærksom paa Naaden, man kan kun altfor let tage den forfængeligt. Men rigtigt er det: Naaden paa første Sted, Naaden betræffende det Tilkommende, ikke blot betræffende det Forbigangne. Hvad vil det sige Naaden paa første Sted, Naaden i Forhold til det Tilkommende? Det vil sige: da jeg kun er et almindeligt Msk og ikke har et umiddelbart Forhold til Gud, men paa eget Ansvar maa see at udfinde (in concreto) min Opgave, hvad jeg har at gjøre: saa maa jeg jo bruge saa godt jeg kan min Forstand, og har Ansvar i denne Henseende, og paa den anden Side, om jeg end bruger den saa godt som jeg formaaer, ak, det er dog Daarlighed – ergo maa jeg have Naaden paa første Sted, hvis ikke maa jeg enten gaee fra Forstanden ganske bogstaveligt eller fortvivle.

Luther er næst det N. T. den sandeste Skikkelse. Hvad udtrykker Luther? L. udtrykker en Standsning, en Besindelses-Akt. I ham besinder Mskheden eller Christenheden sig paa, at der mellem Gud-Msket og os andre Msker, ja mellem Apostelen og os andre Msker er en Qvalitets-Forskjel, at derfor »Naaden« maa anbringes. De første Christne, de gamle Kfædre forstode det ikke saaledes, de gik naivt løs paa Efterfølgelsen. Ære og Priis være dem! Men til Grund

for al deres Stræben ligger dog en Overseen af, at der mellem Gud-Msket og et almindeligt Msk. er en Qvalitets-Forskjæl, at et almindeligt Msk. ikke ganske ligefrem og udendvidere kan (selv om han nok saa redeligt vilde) eller tør bøie sit Liv efter dette Paradigma.

Der er derfor i en Forstand i Luther en Slaaen af i Forhold til det Christelige sammenlignet med de ældste Xstne, i en anden Forstand er der et Fremskridt betræffende den Naivitet, at et almindeligt Msk., hvor redeligt han end vilde, udendvidere kan have Gud-Msket til Forbillede.

Lutherslog af. Det jeg dadler er, at han ikke stærkere gjorde dette kjendeligt, at det høist en passant bemærkes fE i den augsburgske Confession i Artiklerne om Misbrugene N° 2 de conjugio Sacerdotum, 14: Et cum senescente mundo paulatim natura humana fiat imbecillior.

I Luther er der slaaet af. Dog bliver det at hade sig selv alligevel, men paa en anden Maade. Til Grund for de første Xstnes Stræben laae en naiv Forestilling om virkelig at kunne naae Forbilledet og at hade sig selv var at faste og hudflette sig eller var at blive Martyr. I det Lutherske ligger det at hade sig selv paa et andet Sted, nemlig betræffer den dræbende Forstaaen, hvorledes et Msk. trænger til Naaden, hvilket for Kjød og Blod kan være lige saa tungt - thi Kjød og Blod kan ogsaa være villig til at ville faste og hudflette sig og lade sig brænde, naar det blot staaer fast, at Lighed med Gud-Msket, med Apostelen lader sig naae.

NB28:8

#

»Kirken«

Paa forskjellige Maader stikker Kjætterierne i »Xsthed« i Læren om »Kirken«. Man har ved Hjælp af denne villet afskaffe eller fortrænge det sande christelige, at Xstedom forholder sig til den Enkelte, og saa frembragt lavere Forhold af Religion som svarer til Hedenskabet og Jødedommen med »National-Religion og National-Gud.« Man har ikke nøiagtigt nok passet paa, i hvilken Forstand Kirken dannes af Enkelte, men ved at gjøre Mskene allerede som spæde Børn til Christne i Grunden etableret, at Kirken er det udvalgte Folk ligesom Jøderne vare det; men dette er ikke Xstd. det er Jødedom, thi Christen kan man ikke fødes, nei den Enkelte bliver det, Xstd. forholder sig til den Enkelte, i Betydning af Aand.

#

NB28:9

#

Christendommens Perfectibilitet.

Det er denne $\pi\rho\omega\tau\omicron\nu\ \psi\epsilon\upsilon\delta\omicron\varsigma$, der i sig indeholder Spiren til, og af sig ogsaa har affødt alle Confusioner i »Christenhed«.

Christendommen er perfectibel, hvad vil det sige? Det vil egl. sige: Xstdommen er ligesom andet Mskligt, maaskee et superlativt Superlativ af det Msklige, men dog det Msklige. Og Loven for det Msklige er: Udvikling er Perfectibilitet.

Men Xstd. er det Guddommelige, om vendt af det Msklige: den er saa langt fra at være perfectibel i Tid, at den gaaer tilbage i Tid, sagtnes, aftager.

Men selv den af alle Kirkefædrene ubetinget meest consequente og meest christelig tveæggede, Tertullian, selv han, der saa rigtigt har opfattet at Troen, fides objectiva eller quæ creditur ubetinget bliver uforandret, han antager dog, at der er en Perfectibilitet i Disciplin og Vandel (cfr. Böhringerp. 362.).

Nei, Christendommen er saa langt som muligt fra at være perfectibel i Tid; og det det gjælder om er tillige at afværge, at man ikke sætter Xstd. fra præsens over i præteritum, saa man faaer alt dette historiske Vrøvl at slæbe paa. Dette saae Tertullian rigtigt, medens det for en Deel blev udraabt som Kjætterie, Montanisme.

Mig synes ogsaa, at det for Enhver, der, naar det engang er sagt, vil tænke lidt derover, maa være indlysende, at Xstd. ikke kan være perfectibel, ja at det at statuere dens Perfectibilitet er Majestæts-Forbrydelse mod Xstus og Apostlene. Ak, og dog hvor længe har det ikke gjældt for Alvor og Viisdom at foredrage Xstds Perfectibilitet.

NB28:10

#

Forrykkelsen af hele Christendommen.

Samtidigt dermed blev Xstd. Doctrin – og Askesen opkom. Askesen er den situationsløse^a Forsagelse, da Xstd. kæmpede og leed Forfølgelse behøvedes Askesen i den Forstand ikke.

Fortjenstlige, det Overfortjenstlige, item, at man fik overordentlige Christne og almindelige Christne.

NB28:11

#

Bagvendt.

Tag en lærd, grundig Fremstilling af Xstdommens Historie: jeg er enig i Alt, jeg er endog lærende, thi Forfatteren er lærdere end jeg, men i Eet er jeg uenig, han forklarer Alt saaledes, at han betragter som Fremskridt hvad der er Tilbageskridt.

Tag en Cirkel – nu viser En, mere skarpsynet end jeg, see her, her er en Brydning, altsaa en Tilnærmelse til Polygon, og nu stiger det, bestandigt flere og flere Brydninger: jeg er aldeles enig med ham, men i Eet er jeg uenig, at det er Fremskridt for en Cirkel at blive Mangelkant. Saaledes med Christendommens formentlige Perfectibilitet og med dens Væreblevendkommen.

NB28:12

#

Et umiddelbart Guds-Forhold; Naaden paa første Sted eller forlænds; det Objektive.

Altsaa vi almdl. Msker have ikke et umidd. Guds-Forhold kunne derfor ikke ubetinget udtrykke det Ubetingede, behøve bestandigt Naaden ogsaa forlænds, fordi selv den redeligste Begynden altid er en Ufuldkommenhed sammenlignet med Idealets Fordring altsaa som en ny Synd.

Altsaa Naaden paa første Sted.

Men saa føles igjen Trangen desto dybere til et Objektivt. Og dette tilbydes jo i Sacramenterne, i Ordet, dog ikke magisk.

[a] cfr næste Side: Naaden paa første Sted.

NB28:13

#

Forunderlige Selvmodsigtelse.

Just da Kirken ret slog sig til Ro og fik det gjort tilgavns til Dogme, at udenfor Kirken er ingen Salighed – forunderligt, at just da slog man sig til Ro. Hvor grusomt, jo fastere det staaer, at udenfor Kirken er ingen Salighed, saa ikke at blive Missionair. Men det blev man ikke, derimod udarbejdede man lærd den Doctrin, at udenfor Kirken er ingen Salighed.

Saaledes i Ro og med den Doctrin, og især jo lærdere den doceres, at udenfor Kirken er ingen Salighed, blev Kirken Analogien til Jødefolket eller vel endog til Hedningefolk, Gud en Slags National-Gud, om end Kirken var dannet af forskellige Nationer, men dog som en Nation for Den, der fødtes i Kirken og som Barn døbttes.

NB28:14

#

Naaden paa første Sted.

Dette gjælder selv i Forhold til det Objektive, Sacramenterne og Ordet.

Tag Nadveren. Idet jeg nu tænker at ville gaae til Alters: vel, jeg tilstaaer da, at hidtil er det ikke lykkedes mig at gaae værdig til Alteret. Dette fortryder jeg, Naaden tilbydes mig, dette er Naaden paa andet Sted, Naaden baglænds, i Forhold til det Forbigangne.

Men nu skal jeg jo til [at] gaae igjen til Alteret – er jeg da nu værdig? tør jeg nu sige: jeg er værdig? Og det maatte jo dog fordres af mig til Tak for Naaden i Forhold til det Forbigangne.

See, der har vi det! Sacramentet forjætter og bekræfter mig Naaden, men jeg maa have Naaden for at turde benytte Sacramentet. Anderledes kan det ikke være, med mindre jeg har et umiddelbart Forhold til Gud, saa han umiddelbart siger til mig: idag Kl. 4. skal Du gaae til Alters – thi saa har jeg intet Ansvar.

Som med Nadveren, saa vilde det ogsaa vise sig med Daaben, hvis vi nu ikke døbttes som Børn: naar tør jeg sige, nu er jeg værdig til at modtage Daaben, der vil forsikre mig Naaden i Forhold til det Forbigangne. See derfor udsatte man i den tidligere Tid Daaben saa længe som muligt, Tertullian advarer mod at haste med Daaben. Men allerede BasilE opmuntrer til jo før jo hellere at lade sig døbe.

Overhovedet var i den ældste Tid al Opfattelse af det Christelige mærket af Efterfølgelsen, men tillige ogsaa hvilende i den Naiviteten, at et almdl. Msk. kan saadan

udenvidere have Gud-Msk. til Forbillede. Man udsatte Daaben saa længe som muligt; man antog, at Daaben kun gjorde Fyldest for det Forbigangne, at de senere Synder maatte der gjøres Fyldest for ved gode Gjerninger, at Martyriet sikkrede Synds-Forladelsen endnu bedre end Daaben.

#

NB28:15

#

Hvad jeg har villet.

Langfredag.

Som jeg nu kan overskue det.

Der er en Tanke, som med en uforklarlig Oprindelighed har været fra tidligste Tid i min Sjel og beskjeftiget den, en Tanke der saa igjen har forholdt sig til Socrates som et Exempel, den Mand, til hvem jeg har haft en mig uforklarlig Rapport fra min tidligste Tid længe før jeg egentligen begyndte at læse Plato - den Tanke: hvorledes lader det sig dog forklare, at alle De, der i Sandhed have tjent Sandhed, altid ere komne forkeert fra det i levende Live i Samtidighed, og aldrig saa snart ere de døde, saa forgudes de.

Forklaringen er ganske simpel: Mængden af Msker kan kun gennem Phantasie forholde sig til Idee, det Gode, det Sande. Men en Afdød er paa Phantasie-Afstand. Den levende derimod, der giver Virkelighed (værende Ingenting er til for Enhver, altsaa uden at understøtte ved Sandsebedrag,) ham kan de ikke bære, de forarges paa ham og slaae ham ihjel, træde ham ned.

Det er Dette som saa igjen alle Bedragerne, der speculere i at Verden vil bedrages, have, tydeligere eller mindre tydeligt, forstaaet og indrettet sig efter. De understøtte i levende Live ved Sandsebedrag (leve skjult, tage jordiske Fordele, give en endelig Forklaring o: s: v:) og gjøre derfor Lykke o: s: v.: - Og dette er Aarhundrede efter Aarhundrede blevet værre og værre, især da siden Pressen blev Magt i Samfundet, thi den hjælper just til, at En kan leve skjult (upersonligt, som en Afdød, i Retning af Sandsebedrag) og virke objektivt.

Og dog er det i Retning af at faae Personligheder, at vi skal fremad.

Altsaa Loven er den: Den, som ikke vil virke ved Sandsebedrag, han vil ubetinget komme forkeert fra det i levende Live, blive nedtraadt, offret. Paa den anden Side, saasnart en Saadan er død, saa bemægtige strax Bedragerne (Talerne, Digterne, Professorerne o: s: v:) sig ham og gjøre ham i Profit – og han bliver forgudet af næste Generation. Og er der En i næste Generation, som ikke vil bedrage eller virke ved Sandsebedrag, ja saa vil det, hvis han holder heelt ud, gaae ham ligesom den Afdøde i levende Live.

Men paa den Maade bliver jo den egentlige samtidige Generation ikke ret opmærksom, det kommer ikke til Samtidighed; thi De, der ihjelslaae eller nedtræde en Saadan, vide ikke ret hvad de gjøre – og de der forgude ham, er jo næste Generation, der altsaa forholde sig til ham paa Phantasie-Afstand.

Lader her sig ikke Noget gjøre, for at vække Samtidigheden?

Jo, det er jo dog et Forsøg værd. Og her ligger nu mit Forsøg. Anvend dine bedste Aar efter den størst mulige Maalestok i Retning af ikke at ville virke ved Sandsebedrag – saa vil Du være paa gode Veie og i Fart i Retning af at blive nedtraadt: bryd saa af, træk Dig tilbage, lev skjult, og begynd nu derfra at udvise de Samtidige det Tilbagelagte, Det, som de jo selv ere Vidner til, at det er skeet, og viis dem saa, hvad Følgen vilde være blevet, hvis Du ikke havde trukket Dig tilbage og mindsket, indskærp dem, hvorledes det egentligen forholder sig med at tjene Sandhed i Sandhed.

Det jeg mener er: det gjælder om at faae en msklig Redelighed til at overtage et Tilbagelagt som har i Sandhed været i Sandheds Tjeneste. Men naar det er en af hine Herlige, saa holde de jo ud til det Sidste, og blive altsaa nedtraadte – og saa er det Bedragerne der tage dem til Indtægt. Og, som sagt, er der En, som ikke paa den Maade vil profitere af dem, saa gaaer han maaskee hen og bliver selv en af hine Herlige og bliver Offeret – og vi fik ikke Det, jeg har tænkt mig, en msklig Redelighed der interpreterer det: i Sandhed at tjene Sandhed.

Denne er min Tanke. Paa den er der ødslet Alt, Tid, Kræfter, Penge Alt, Alt. Jeg har gjort Alt for at sprænge Sandsebedragene, levet paa Gader og Stræder, er kjendt af Enhver, spilt i Komedien o: s: v: o: s: v:

Denne Tanke er eiendommelig og ogsaa betjent saaledes, at jeg turde fremstille mig for Socrates, og jeg er overbeviist om, at han vilde reflectere derpaa, om jeg end mener, at Det han praktiserede ved at holde ud til det Sidste er uendeligt Høiere.

Imidlertid, dette har nu tilfredsstillet mig. Dog er der en Tvivl, som er opkommet i mig: vil jeg ikke i Evigheden fortryde det, er det ikke for lidt, er det ene Rigtige dog ikke dette, at Enhver har blot at passe Sit, at tage Lydighedens Examen, at blive nedtraadt offret, og lade Gud om Resten, ubekymrede, om det kunde synes, at de ikke kom til at udrette nok. At udrette nok! Ja, her er det. Just det var det jeg vilde, og det har tilfredsstillet mig som en Poeniterende, og just derfor har jeg altid talt spøgende om det at udrette, fordi jeg ækledes ved det hykkelske Sludder, som bestandigt høres om at udrette, hvor det dog er Egoismen, der vil have Profit.

Altsaa at udrette Noget, just det var det jeg vilde – og dette var det, hvis jeg i dyb Ærbødighed tør have nogen Mening om hine Herlige, om en Socrates, just dette var det, som syntes mig at gjøre, at de ikke kom til at udrette saa meget som de havde fortjent, dette, at de blot vare betænkte paa i ubetinget Lydighed at blive nedtraadte, offrede – medens saa, som sagt, Bedragerne bemægtigede sig dem, naar de vare døde; men Mængden blev ikke gjort opmærksom.

Jeg anseer det jeg har villet for noget langt lavere end hine Herliges, thi den ubetingede Lydighed det at blive nedtraadt som havde man Intet udrettet, er og bliver dog det Høieste – og just Det, som jeg jo vilde udvise fra et lavere Punkt.

Gjælder det i ethisk Henseende, at der gives relative Opgaver, at Ingen kan tage, hvad ham ikke blev givet, saa, ja saa er jeg glad nøiet med Mit – og svinger af. Men gjælder dette ikke ethisk, gjælder det derimod, at Enhver har at betragte sit Liv som at tage en Examen, Lydighedens, den ubetingede Lydigheds Examen: ja, saa tør jeg ikke svinge af, men har at blive ved at styre ud i Retningen af at blive nedtraadt.

NB28:16

#

Anden Paaskedag.

Om mig selv.

Et dybt Tungsind blev holdt nede ved at producere.

Saaledes gik Aarene. Da blev den Bekymring for Udkommet lagt mig nærmere og nærmere. Og det stillede sig for mig som var denne uhyre Productivitet ikke næsten en storartet Adspredelse.

Vel, saa blev den standset. Det var tungt nok.

Nu har jeg i vel et Par Aar ikke været produktiv, altsaa det er holdt.

Følgen deraf er blevet, at der nu igjen ligger ligesom opsamlet i mit Hoved og i min Tanke en enorm Produktivitet – ja, jeg troer der i dette Øieblik kunde gjøres rigeligt diverse Professorer og Digtere ud af mig.

Men det der er vanskeligt for mig, er noget Andet. For ret at indulgere denne Produktivitet maatte jeg først sikkre mig min Fremtid, gjøre Skridt i denne Henseende. Og der har vi det saa igjen, mig synes det christeligt at have mere Værd, at jeg holder ud saa længe som muligt uden at betrygge mig det Endelige, meget mere Værd end, naar jeg først har sikkret mig det, saa at producere. Det Christelige er jo dog ikke at producere men at existere. O, men forstaaet bliver jeg ikke, allermindst i vor Tid, hvor jo just det er dette der skulde indskærpes, dette, at det Christelige ikke er: selv levende i andre Categorier at fremstille o: s: v: det Christelige.

Som jeg altid pleier at sige ved denne Leilighed siger jeg atter her: denne min Paaholdenhed i Henseende til at betrygge mig det Endelige, kan jo ogsaa være en vis Stolthed. Vel, derfor er det jeg underkaster mig Examinationen, dog altid glad fortrøstende mig til og hvilende i, at Gud er Kjerlighed.

#

NB28:17

#

At hade sig selv.

Al Udvikling er bestandig dialektisk, den »næste Generation« vil bestandigt behøve »Modsætningen« til Correctiv.

Enhver der da i at udtrykke det Religieuse vælger den Side, der er forladt af Forestillingen, af Samtidens Forestilling, han hader sig selv. Den, som vælger den Side, der bæres oppe af Samtidens Forestilling, elsker dog egl. [sig] selv, selv om Samtidens Forestilling var: at faste, at hudflette sig selv og saaledes at hade sig selv.

NB28:18

#

Epigram.

Det med Xstd. er blevet aldeles Vrøvl; vi ere Xstne ved Fødselen – i »Christenhed« fødes et Barn ikke blot i Synd, men i Vrøvl.

NB28:19

#

Eet er det, at Alle de som frelses, frelses ved Naaden; men følger deraf, at Alle frelses.

NB28:20

#

Grund-Galimathias.

Ved Hjælp af »Naaden« har man nu, især i Protestantismen naaet, at praktisere Xstd. een Gang for Alle udenfor det Hele. Vi frelses Alle ved Naaden – den Sag er engang for alle afgjort: og derpaa arrangere vi os i Livet paa bedste Hedensk.

Xstds Mening var ved at anbringe »Naaden« i Livet at omdanne hele Livet.

#

NB28:21

#

Epigram.

Om en svensk Præst fortælles, at han, da han ved sin – det maa det da have været – mesterlige, herlige Tale havde bevæget Alle til Taarer, der fortælles, at han, formodentlig selv rystet ved Synet af den Virkning han frembragte, beroligende tilføiede »græder ikke Børn, det turde være Løgn Altsammen« – – hvorfor tilføier

Præsten det ikke i vore Tider, hvorfor ikke?

Svar: det behøves ikke, Menigheden veed det – men derfor kunde deres Taarer jo være lige alvorligt meente, eller ere de ikke alvorligt meente de Taarer, som fældes i Theateret, hvor dog Menigheden eller det christelige Publikum veed, at det er Løgn Altsammen.

#

NB28:22

#

Epigram.

I

Christendommen er perfectibel! – Det gaaer fremad! –
Nu er det naaet, det Fuldkomne!

Hvad Christendommen fremstiller som Idealet, at de Christne ere et Folk af Præster; hvad end ikke blev naaet ganske i Apostlenes Dage: det er nu naaet, især i Protestantismen, især i Danmark.

Dersom nemlig hvad vi nutildags kalder Præst dersom det i Sandhed er at være Præst: ja, saa ere vi Alle Præster.

II

Vi ere Alle Præster!

Da Hedenskabet opløstes fandt man det ubegribeligt, at den ene Præst kunde see paa den anden uden at komme til at lee. Nu er Forholdet saaledes, at det er ubegribeligt, at Præst kan see paa Lægmand eller Lægmand paa Præst uden at komme til at lee - men vi ere jo ogsaa Alle Præster!

#

NB28:23

#

Epigram.

III

Overveielse.

.... Men naar jeg nu gjør Det og Det, hvad vil saa Følgen deraf blive? Nu, jeg vil ikke dølgge for mig selv, at Følgen vil blive, at jeg vil blive hadet, forbandet afskyet, betragtet som en Forræder af mine Nærmeste: »hvor i al Verden kan det saa dog falde Dig ind, at det skulde være Guds Villie; hør dog hvad Præsten siger: det er den frygteligste Ugudelighed, Guds Villie er just, at Du skal elske Mskene, og Din Løn blive, at de elske Dig.«

Vel, mig synes det ogsaa saa! Saa vil jeg da opgive alle hine Tanker, ja hvad mere er, jeg vil bede Gud tilgive mig, at saadan ugudelig Tungsind kunde opkomme i mit Hjerte, og det vil jeg gjøre med Glæde, o, thi det Præsten siger, det tiltaler mig ganske, rører mig, da det er, som det synes mig, saa menneskeligt.

Imidlertid, førend jeg ganske opgiver hine »tungsindige Tanker«, vil jeg dog først efterlæse den Hellige-Skrift, - - - »I skulle hades af Alle for mit Navns Skyld, den Tid skal komme, da hvo som ihjelslaaer Eder, skal mene, at vise Gud en Dyrkelse; hvo som ikke hader Fader og Moder for min Skyld er mig ikke værd; jeg er kommen at tvistiggjøre Fader og Søn o: s: v:.

Hvilket er nu hvilket? At Præsten og vi Mske sige Eet, det N. T. et Andet er ikke det forunderlige; det Forunderlige er, at Præsten siger Det han siger er det

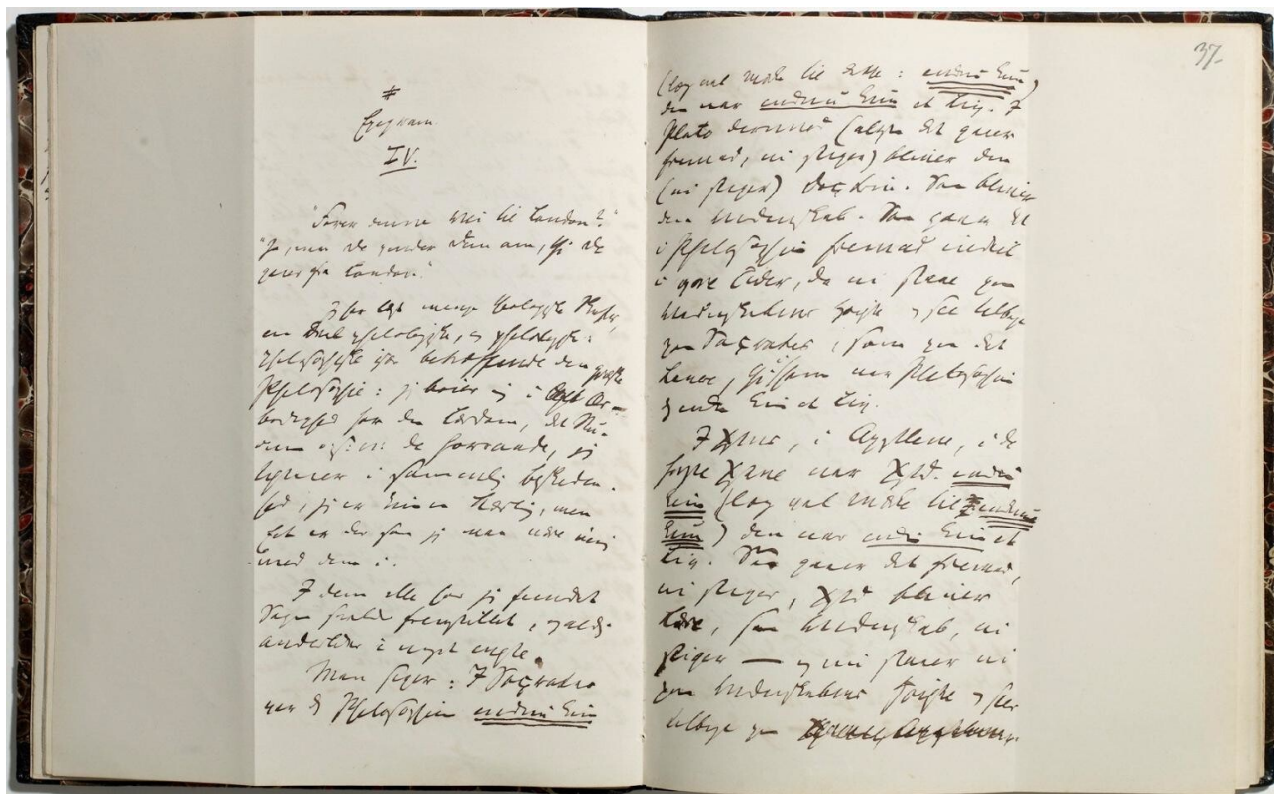

N. T^s Lære. At En siger, jeg skal gaae ad Østergade, en Anden, at jeg skal gaae ad Amagertorv, er ikke videre underligt; men at Den, der siger jeg skal gaae ad Østergade paastaaer, at han siger det Samme som den Anden det er underligt.

#

NB28:24

#

7. Journalen NB28, s.[36]-37. Optegnelsen NB28:24 indeholder adskillige dobbelte og tredobbelte understregninger

Epigram.

IV.

»Fører denne Vei til London?« »Ja, naar De vender Dem om, thi De gaaer fra London.«

Jeg har læst mange theologiske Skrifter, en Deel philologiske, og filosofiske: filosofiske især

betræffende den græske Philosophie: jeg bøier mig i Ærbødighed for den Lærdom, det Studium o: s: v: de forraade, jeg tilstaaer i sømmelig Beskedenhed, jeg er kun en Lærling, men Eet er der som jeg maa være uenig med dem i.

I dem alle har jeg fundet Sagen saaledes fremstillet, og aldrig anderledes i noget eneste.

Man siger: I Socrates var dog Philosophien endnu kun (læg vel Mærke til dette: endnu kun) den var endnu kun et Liv. I Plato derimod (altsaa det gaaer fremad, vi stiger) bliver den (vi stiger) Doctrin. Saa bliver den Videnskab. Saa gaaer det i Philosophien fremad indtil i vore Tider, da vi staae paa Videnskabens Høieste og see tilbage paa Socrates, som paa det Lavere, thi i ham var Philosophien dog endnu kun et Liv.

I Xstus, i Apostlene, i de første Xstne var Xstd. endnu kun (læg vel Mærke til endnu kun) den var endnu kun et Liv. Saa gaaer det fremad, vi stiger, Xstd bliver Lære, saa Videnskab, vi stiger – og nu staaer vi paa Videnskabens Høieste og seer tilbage paa de første Xstne, thi i dem var Xstd. dog endnu kun et Liv.

Hvad er dog dette? Er det en uendelig dyb Underfundighed, eller en ubegribelig Hildethed, hvor der forresten er alle Aands-Evner.

Fører denne Vei til London? Dog vistnok kun naar man vender sig om.

Dog hvorledes forklarer man denne ubegribelige Bagvendthed.

Ganske simpelt.

Naar nemlig Philosophien eller Religionen er Liv i et Msk, da vil, fordi Religionen og Philosophien er det med dette jordiske Liv Ueensartede, hans Liv (thi Philosophien og Religionen er Liv i ham) gaae Glip af alle jordiske Fordele og Goder.

See, det har vi Msker nu ikke Lyst til – og dette finder jeg ganske naturligt.

Kunde vi da ikke paa en behændig Maade faae det arrangeret anderledes. Aah jo! Saaledes nemlig: jeg bringer mit personlige Liv udenfor, gjør mit personlige Liv til Eet og Philosophien til et Andet. Saaledes raader jeg altsaa over mit personlige Liv, og kan nu, som enhver Anden, aldeles ugeneret af Philosophien, som enhver Anden, en Kjøbmand, en Kræmmer o: s: v: indrette mig personligt paa at naae de jordiske Fordele og Goder, saa godt som muligt. Philosophien derimod er Videnskab.

Paa den Maade faaer vi (istedetfor hiin Philosoph, i

hvem Philosophien endnu kun var et Liv istedetfor hine første Xstne, i hvem Xstd. endnu kun var et Liv) faaer vi en Docent, en Professor i Philosophien, en Præst o: s: v:; En, der saa fra Videnskabens, det Objektive[s] høiere Standpunkt seer tilbage paa Socrates og som paa det Lavere, paa de første Xstne og som det Lavere, thi i Socrates var Philosophien dog endnu kun eet Liv og i de første Xstne var Xstd dog endnu kun o: s: v:

Men er dette dog ikke lidt for meget: at ville have de jordiske Goder og Fordele – og saa tillige at ville staae høiere end hine Herlige.

Fører denne Vei til London? Dog vistnok kun naar man vender sig om.

Man vende sig om, man gjøre Begyndelsen med (mere foreslaaer jeg ikke) dog at tilstaae, at det Nuværende ikke er det Høiere men det Lavere. Ad den Vei er det muligt at komme tilbage til det Sande, ad den anden Vei er – eller naar man ad den som fører til London gaer fra London – det umuligt.

NB28:25

#

At ville lide – at ville have Mskenes Hjælp.

Er dette dog ikke Xstd^s Mening: det at leve er at examineres, i Evigheden kommer Dommen, og vil det i Dommen blandt Andet blive Spørgsmaalet: har Du lidt for Læren – men hvortil saa Travlheden for at faae Mskene til Hjælp, jeg maa jo snarere see, at afværge den, at det da ikke skal ende med, at jeg maaskee ved Menneskenes Hjælp kom til at seire istedetfor at lide og derved i Forlegenhed paa Dommens Dag, hvor Spørgsmaalet vil blive: har Du lidt for Læren.

Saaledes som jeg her har fremstillet det førstede de første Xstne det, derfor blev det Alvor, de kom virkelig til at lide, og de kunde bære Xstd. igjennem. Thi Den der, omend redeligt, siger: jeg er villig til at lide, og nu tilføier: men jeg vil ikke forsmaa Mskenes Hjælp, Du skal see det ender med, at han ikke kommer til at lide, han vil – for ikke at forsmaa Mskenes Hjælp, eller som det vel snart vil hedde, for ikke at forskyldte det Ansvar, at forsmaa M.^s Hjælp, eller som det vel snart vil hedde, for ikke at forskyldte den Ugudelighed at forsmaa Mskenes Hjælp, vil han, maaskee uden ret selv at vide hvorledes det gaaer til, komme til at forandre sin Sag Noget (for desto bedre at faae Mskenes Hjælp) og naar saa hans Sag er blevet lidt usandere, ja saa faaer han naturligviis Mskenes Bistand, og saa bliver den usandere og han faaer naturligviis nu i end høiere Grad Mskenes Hjælp, han seirer, Hurra – og det Hele blev til hvad der er værre

end at blive til Vind.

Nei som de første Xstne forstode det, de holdt det ud. Og just i det Øieblik en Saadan vilde til msklig at mistrøstes fordi han maatte sige sig selv, gaaer Du saa langt ud, saa faaer Du ikke Mskenes Hjælp: da styrkede just den Tanke ham: Sagen forholder sig jo saaledes, at Du, hvis msklig Hjælp tilbydes, endog maatte være betænkelig ved at modtage, thi det at lide har i og for sig selv Værd, og derom vil Spørgsmaalet blive.

Saaledes forstode de første Xstne det. Det vilde nu for os, ved det vi ere forkiælede med at være Christne og forvænte ved christeligt Slikkerie fra Barndom, blive end engang saa tungt, og Den, der for Alvor skulde sætte dette ind, vilde faae den uhyre Tyngde paa sig, at gjøre paa en Maade de Andre til Hyklere, fordi de kalde sig Xstne (saaledes var jo Forholdet ikke i Xstds første Tid, da de Andre vare Hedninger): derfor troer jeg, at Gud idetmindste indtilvidere ikke vil gaae strengere i Rette med os end at fordre, at det skal sees.

NB28:26

#

Den høieste christelige Pathos

Den er udtrykt i de Ord i Hebr-Brevet: de forsmaaede at lade sig trøste eller at lade sig hjælpe.

Kun denne Pathos kan bære Xstd. igjennem, kan holde den paa det Gudd.^s Spidse, at den ikke som en Vogn løber ned af Bakken, kun i denne Pathos er det Christelige luftæt afproppet, utilgængeligt for enhver Communication med det Ueensartede. Saasnart den Tanke kommer op om Mskenes Hjælp, om ikke at forsmaae Msks Hjælp, saa er væsentligen Alt tabt, Troen paa Martyriet, at det har Værd i og for sig, og Xstd. løber ned af Bakke, indtil den, ligesom Rhinen ender i Mudder, ender i Politikens Mudder. Tag en Luftpude: et Knappenaalsstik er nok; om Du med en Sax klipper et stort Hul, forandrer væsentligen ikke Sagen, den er ikke mere luftæt.

Og denne Forandring indtræder egl. med Luther. Han var den christelige Heros, der blinkede med Øiet, visseligen ikke af Mangel paa Mod, nei men hildet i Forestillingen om at det just var Gudelighed at glædes ved dette Liv, gik Troen paa Martyriets ubetingede Værd ud. Han forsmaaede ikke Mskenes Hjælp – i sin Dødsstund angrede han det.

Her indtraadte Forandringen, og fra nu af bliver saa Xstd. mere og mere Politik. Formelen er ogsaa ganske simpel: en Sag der betienes saaledes, at Msks Hjælp

forsmaaes, ja det kan være Hovmod, men det kan ogsaa virkelig være Guds Sag; men en Sag, der betjenes saaledes, at man tager Mskenes Hjælp er Politik. At man sætter Guds Navn til gjør dog vel ikke Udslaget, som hvis En vilde sige: nu vil jeg da i Guds Navn gaae hen og stjæle, eller: saa vil jeg da i vor Herres Jesu Xsti Navn gaae hen og hænge mig.

NB28:27

#

I det N. T. læres, hvorledes vi Msker skulde tjene Gud; den msklige Opfindelse som vi kalde Xstd er: hvorledes vi lader Gud tjene os.

#

NB28:28

#

Den sande Ophøiethed.

»Christus døde eengang for alle Mskers Synder, nu behøves der intet Offer mere«, saaledes lærer og vidner »Apostelen« – og for ret at faae dette forkyndt, er Apostelens Liv saaledes anstrenget, at han selv bliver Offer. O, ædle, uendelig ophøiede, elskelige qvindelige Undseelse! Thi saaledes er det at forstaae – Apostelen gyser ved at bringe sig i Erindring ved Siden af Gud, nei, der behøves intet Offer mere – og dog er hans eget Liv ogsaa offret. Men ved sin Tale bortleder han reent Opmærksomheden derfra, i qvindelig Undseelse skjuler han det! – Evangelium er det glade Budskab – og for ret at forkynde det er Apostelens Liv saaledes anstrenget, at der blandt alle Lidende (Gud-Msket undtagen) er ingen saa anstrenget. Uendelige Ophøiethed, ædle, elskelige, qvindelige Undseelse! Ved sin Tale bortleder Apostelen ganske Opmærksomheden fra, skjuler over det Ædle – just dette er det Ædle. – »Det er idel Naade« – og paa samme Tid er Forkynderens Liv mere anstrenget end nogen Gjernings-Hellig: ja, det er rigtigt, her er Undseelsen.

De fleste Msker leve paa en anden Maade, de bruge Talen til at skjule over det Lurvede i deres Indre. En raaber »denne Sag beskjeftiger mig uendeligt« – medens hans Liv udtrykker, at den beskjeftiger ham temmelig endeligt. Og saaledes i alle mulige Forhold.

#

NB28:29

#

»Noget er bedre end Intet.«

Ja, ganske vist, dette gjælder i Forhold til alt Endeligt, Timeligt, Jordisk og hvorfor? Fordi det Endelige selv ikke er det Ubetingede, men det Relative. Der er ingen Riigdom om hvilken det ubetinget gjælder at den ubetinget er Rigdom, Rigdom er en Relativitet – derfor er Noget altid bedre end Intet, thi alt Endeligs Væren er at være Noget, ikke: at være Alt eller ikke at være.

Anderledes med det Ubetingede. Dette forholder sig nemlig til: enten-eller, enten ubetinget eller ikke. Her er det derfor saare langt fra, at Noget dog er bedre end Intet. Nei, nei, er det Ubetingede ikke ubetinget for En, er man det dog altid nærmere ved ubetinget ikke at forholde sig til det, end ved at [have] forkluddret og forvansket selve det Ubetingede ved den Sludder Noget er bedre end Intet.

Det er Dette der har forvirret hele Xstd. Istedetfor at Xstd. skal betjenes som det ubetingede, har man behandlet den som andet Endeligt, hvor det gjælder Noget er bedre end Intet. Man bevæger sig i en reent forkeert Retning. 1000 Præster, af hvilke Ingen betjener det Xstlige ubetinget, mener man er dog altid Noget og bedre end Intet; kunde man faae 10,000 af den Art Præster vilde man vel mene at dette var igjen Noget mere og altsaa adskilligt bedre end Intet. Uendelige Dyb af Nonsens, der forfalsker hele Xstd.

* *

Forunderligt nok, denne Tanke har ofte beskjeftiget mig; jeg har mere end engang taget Pennen for at ville tegne det op, men den vilde ikke blive mig saaledes tydelig, at jeg meente det kunde fattes af Enhver. Igaaraftes (d. 10 Mai) som jeg staaer allerbedst uden i fjerneste Maade at have tænkt paa den Tanke, falder den mig pludselig paa, og i hele sin Klarhed, at kun endeligt gjælder det, at Noget er bedre end Intet, at, uendeligt, gjælder lige det Modsatte, at Intet er bedre end Noget.

#

NB28:30

#

Enten – Eller.

Enhver Sag der ikke betjenes: enten – eller (men baade-og, tillige o: s: v:) er eo ipso ikke Guds Sag; dog følger deraf ikke, at enhver Sag, der betjenes enten – eller derfor er Guds Sag.

Enten – Eller, ɔ: at Sagen betjenes Enten – Eller, er en Paategning ligesom den »kongelig Tjeneste«.

Det Msklige, Middelmaadigheden, Verdsligheden, Aandløsheden ligger i: baade-og, tillige.

Og saaledes har Mynster egl. forkyndt Xstd, nemlig naar man agter paa hans egen personlige Existeren.

NB28:31

#

Forunderlige Selvmodsigtelse.

Anselm beder ret inderligt til Gud, at det maa lykkes ham at bevise Guds Tilværelse. Han mener det er lykkedes ham, og han kaster sig tilbedende ned for at takke Gud: forunderligt, han mærker ikke, at denne Bøn og denne Taksigtelse er uendeligt mere bevisende Guds Tilværelse end – Beviset.

#

NB28:32

#

»Den Enkelte.«

Consequentsen, uden at jeg dog paastaaer at have realiseret den.

Eet er at bringe en ny Lære ind i Verden, et Andet at inderliggjøre en given Lære.

I første Tilfælde maa der antages Disciple, stiftes Partie, thi ellers kunde det jo skee, at Læren, naar Læreren var bragt af Dage, slet ikke kom ud i Verden.

Anderledes i Forhold til at inderliggjøre en given Lære, her gjælder, at der netop ikke maa antages Disciple, stiftes Partie, thi det er just at svække Virkningen i Retning af Inderliggjørelse, her gjælder som Enkelt at arbeide, at staae som Enkelt, at offres som Enkelt.

Den Opgave: at inderliggjøre er den eneste der i Sandhed kan være Tale om i »Xsthed« thi Læren er jo Alle bekendt.

Xstd. er det Ubetingede, men derved, at det Ubetingede er blevet Millioners Religion er det altere[re]t, nu gjælder det at inderliggjøre.

Xstd. er det Ubetingede. Det Ubetingede kan kun paa een Maade ubetinget udtrykkes: ved at offres.

Det er Betydningen af »den Enkelte«. Det er det Offer, eller de Offrede, der Tid efter anden behøves for at inderliggjøre den givne Lære.

Saasnart nu en saadan Enkelt istedetfor at holde det fast at være Enkelt, arbeider i Retning af at stifte Partie, saa fjerner han sig mere og mere fra Det, han just skulde bruges til. Han kommer ikke til ubetinget at udtrykke Forholdet til det Ubetingede, men faaer sandselig Magt ved numerisk Udbredelse, og hans Tanker blive snart forsludrede ligesom de Tanker, til hvilke han vil forholde sig qua Correctiv - thi det Numeriske er det just der nedtræder det Ubetingede.

Dog at lade være at stifte Partie, ja, god Nat! Det faaer man Ingen til. »Skulde jeg være saa selvkjærlig« - at ville offres. O, Du Løgner og Hykler med Din Tale om at det er af Kjerlighed til Mskene Du vil stifte Partie. Nei, Du vil stifte Partie for at faae sandselig Magt, og saa veed Du meget godt, at Du undgaaer baade Latterens og alle andre Martyrier.

Det om den Enkelte er Vendepunktet i Opfattelsen af Xstd. Situationen er »Xsthed«; Læren noksom forkyndt; Inderliggjørelse er Opgaven; ved Hjælp af »den Enkelte«, den Offrede - saasnart det bliver et

Partie gaaer det udenad paa Ramse igjen om en føie Tid.

Den Enkelte er saaledes forstaaet den Extraordinaire. Han forstaaer sig i Forhold til Gud i hvad han gjør – dette, siger han – og saligt at det er saa! – det kan jo ethvert Msk. gjøre; men paa anden Haand maa jeg for ingen Priis tillade at det gøres, thi just Inderliggjørelse er min Opgave, og just fordi de fleste vel have deres Xstd. paa 17de Haand, just derfor er det jo min Opgave, at arbeide i Retning af Inderliggjørelse. Men drager jeg nu Tilhængere til mig, og opelsker Efterabelsen – ja, saa ere vi jo lige vidt.

O, men det er saa svært at holde ud at staae alene. Dog er det Opgaven. Tænk paa Luther, denne Herlige, og dog hvilken Forvirring er ikke ved ham afstedkommet, fordi han ikke undlod at stifte Partie. Han var en Enkelt, en Extraordinair. Hans Opgave var Inderliggjørelse, thi nogen ny Lære har han ikke havt at indbringe i Verden, Xstd. var jo til, men Inderliggjørelse var det der behøves – og saa, istedetfor at blive selv Martyr, stifter han Partie og i ganske føie Tid er det Lutherske Udvorteshed og Ramsen som nogensinde det Katholske.

Men som sagt ved at stifte Partie, undgaaer man alle Martyrier. I en ældre Tid tænkte man ved Martyrium altid paa Blod Martyriet, nu kan man maaskee ogsaa tænke paa Latterens Martyrium. Just Latterens Martyrium venter det i en Forstands Tid at ville være »den Enkelte«. Msk-Frygt er Det, der behersker Mskene, Ingen tør være sig selv, Alt skjuler sig i ethvert Forhold under dette »at være nogle Stykker«. Og ikke sandt, for om muligt at bidrage til at standse dette, ikke sandt, saa lad os see, at blive nogle Stykker.

NB28:33

#

Den bestaaende Xsthed.

Hvor er det Skriftsted, hvoraf man beviser Rigtigheden, Tilladeligheden af noget saadant Galimathias, som bestaaende Xsthed? I det N: T: er Xstd. bestandigt Mission, enhver Xsten Missionair: gaaer ud og forkynder min Lære – og nu ere vi Alle saaledes Xstne, at det da ikke falder end ikke i fjerneste Maade nogen af os ind, at blive Missionairer, – undtagen nogle for[u]lykkede Subjekter, der gribe det som sidste Udvei^a – frygtelige Satire!

a (enten vestindisk Soldat eller Missionair)

#

NB28:34

#

At holde sammen – for at offres;

At holde sammen – for at undgaae at offres;

At holde sammen – for at vinde det Jordiske.

Den uchristelige Anticlimax

Christus fødes, kommer til Verden – for at lide og døe,
for at offres.

Derpaa udsender han de 12 Apostle. Han har forberedt dem, sagt dem deres Skjebne forud »I skulle hades af Alle for mit Navns Skyld, ja den Dag skal komme da hvo som ihjelslaaer Eder, skal mene at gjøre Gud en Dyrkelse« altsaa de udsendes – for at offres. – Og Apostlene gaae ud; lader os holde sammen, sige de til hinanden, lader os holde sammen for at bestyrke hinanden i at fuldkomme vor Opgave – at offres.

Men snart vindes der Tusinder for Xstd. Imidlertid Partiet er endnu saa ulige, at der er Sandsynlighed eller dog Mulighed for at det at være Xsten kommer til at betyde: at offres, medens dog allerede tidligt Forholdet forandres saaledes, at det ikke i strengeste Forstand gjælder, at de holde sammen – for at offres, thi det Numeriske begynder allerede at gjøre dette til en Usandsynlighed, at de Alle skulle blive offrede.

Nu bliver der flere og flere Tusinder – desto længere fjerne vi os fra det Christelige: at holde sammen for at offres; ved, naar man er saa mange Tusinder, at holde sammen, undgaaer man vel snarere at blive offret.

Endelig – og der behøvedes kun et^a Aarhundrede – lyder Feldtraabet: lader os holde sammen – for at undgaae at offres.

a høist to

Her er allerede Qualitets-Forandringen. Og nu gaaer man videre – nu, tænk Dig hvilken Glæde, Xstd. har seiret, den er blevet Stats-Religion, »lader os holde sammen – for at naae det Jordiske.

Dette vil sige, nu er Farten af Xsti og Apostlernes, og Martyrskarens Liv forbrugt, vi ere lykkelig og vel arriverede ind i Vrøvlet. Held Den, der her skal føre Mskene an! Thi hvo bliver dog saaledes elsket, agtet, paaskjønnet, lønnet, som det ædle, dyrebare Msk, der fatter det som sin Opgave at føre Mskene dybere og dybere ind i Vrøvlet, og hvad under vel, thi er Fisken glad i Vandet, Fuglen i Luften, Msket føler sig endnu lykkeligere i – Vrøvlet, hvor han hører hjemme.

Fra det Øieblik af er naturligviis det Hele med Xstd. blevet Galimathias – og naturligviis først nu begynder det at gaae rigtigt i det Store med Millioner, Millioner, Billioner Xstne. Det det fra nu af gjælder om, er naturligviis at sørge for, at der bestandigt strømmer mere og mere Numerus ind, thi i samme Grad bliver det vanskeligere, tilsidst vel umuligt at bringe Gjennemsigtighed ind i dette Vrøvl – og det er vel egl. til den Ende man nu holder sammen (man har holdt sammen for at sikre sig det Jordiske og har sikkert sig det) lad os nu blot holde sammen for at gjøre det Sandheden umuligt at gennemlyse Dette. Lad os blive flere og flere Millioner Xstne, flere og flere Tusinder af Præster og Professorer, desto større bliver Confusionen, desto uigjennemtrængeligere Mørket.

#

NB28:35

#

Aflad.

Det første Exempel paa Aflad er vel Aflads-Brevene under Cyprian (cfr Böhringer die Kirche und ihre Zeugen, Stedet er bemærket i mit Exemplar) som tillod Christne at fritages for at vidne for Læren.

Maal nu Afstanden her fra det Oprindelige.

Og maal saa igjen Afstanden herfra til det Nuværende, hvor Profitten er blevet lagt over paa den Side at være Christen: frygtelige Aflad.

#

NB28:36

#

27 Mai.

Mit Livs Operation totalt, som jeg nu omtrent forstaaer det, eller som jeg muligen vil komme til at forstaae det.

At belyse Christd. har jeg forstaaet som min Opgave.

Hvis det Bestaaende i Sandhed havde christelig Interesse maatte det jo takke mig derfor. I ethvert Fald har fra Begyndelsen af det Bestaaende ingen Grund haft til at beklage sig over mig.

Thi medens jeg belyste det Christelige, tog jeg bestandigt kun polemisk Sigte paa det Numeriske, Oppositionen, og har forsaavidt dækket det Bestaaende, og udviklet Idealiteten i Forhold til, skruet Prisen op paa det at være Opposition.

Sagen var den, Oppositionen var saa karakterløs, Profiten paa den Side at være »Opposition«, at jeg meente, at saa er det Bestaaende altid at foretrække, medens jeg jo udviklede Belysningen af det Christelige.

Nu begynder Reaktionen at seire, Regjeringen faaer vel igjen lidt Mod, maaskee faaer vi endog Tyrannier – Oppositionen synes ogsaa at være af den Mening, at nu er Dyrehavs-Tiden forbi, og trækker sig tilbage: saa bliver vel Enden den, at jeg bliver Opposition.

[a] Rigtignok kom jeg ogsaa til i Aarene 48, 49, 50, 51 at gjøre et sørgeligt Indblik i det religieuse Bestaaendes Charakter, at det i Grunden ikke er et Haar bedre end Oppositionen, baseret paa det Numeriske, og naar det Numeriske forlader det, veed det Intet at gjøre, har intet høiere Begreb om Regjering om det at være Regjering, o, sørgelige Epigram eller Hieroglyph, som hans Excellence selv skrev, og som for mig blev Udbyttet af Aar 48 o: fl: Mynster-Goldschmidt. Dog kunde Mynster see sit Snit og igjen være verdslig Magt sikkret, ja saa kunde han nok ville despotisere, om dog end hans Sjæl væsentligen er i enhver Retning fortabt i dette lykksaliggjørende: til en vis Grad, til en vis Grad.

Næsten gysende er det, saa jeg her igjen gjenkjender min Personlighed, medens jeg dog ingenlunde har overskuet det saaledes fra Begyndelsen. Altid Potensation. Jeg begynder ikke, da det var profitabelt, at være Opposition, nei, da forfægter jeg det Bestaaende, og udvikler saa Idealiteten af det at være Opposition – og saa bliver det vel min Opgave.

Aabenbart er det, at R. Nielsen egl. har anseet mig for Opposition, og meent nu, i 48, nu er Profiten der. Den

Gang var jeg det sandeligen ikke, jeg meente, at 48 maatte hjælpe det Bestaaende til at faae Øine op for Rigtigheden af min Attakke mod Oppositionen. Naar nu Reaktionen har seiret, Oppositionen bliver det Farlige – saa ender det vel ogsaa med, at Prof.N. igjen bliver Ven med Mynster-Martensen.

#

NB28:37

#

Nicodemus og mig selv.

Efterhaanden er det blevet mig mere og mere utaaleligt med den Art Prædiken, der ordentligen høres. Mig synes, at den hele Gudstjeneste bliver et storartet Forsøg i Retning af at gjøre Nar af Gud, om end man ikke er sig dette bevidst. Men saa, christelig, bagvendt tales der. Æsthetisk kan det være ret smukt, Talen er godt memoreret (fE af Pauli) godt holdt o: s: v:, men i Alt næsten mærker man indirecte, at Taleren ikke lever i det Christelige, saa bagvendt taler han, og altsaa heller ikke hjælper ved sin Tale Andre dertil. Bestandigt, christeligt, Galimathias eller Øienforblindelse.

[a] Og altid denne Tvetydighed, at Prædikenen vurderes æsthetisk. Det er dog reent desperat. Enten – Eller. Lad en Skomagersvend prædike, men hans Liv udtrykke hvad han lærer: vel. Eller lad en Skuespiller declamere, saa veed man dog, hvor man er.

Kan man forsvare, at deeltage i Sligt.

Jeg havde virkelig tænkt paa at lade være at gaae i Kirke og saa læse hjemme i et strengere Opbyggelsesskrift Søndag-Formiddag og synge et Par Psalmer.

Og forunderligt nok, det var som sagt faldet mig paa, og den næste Søndag paa hvilken jeg havde tænkt paa at lade være at gaae i Kirke, var – uden at jeg havde tænkt derpaa – Trinitatis-Søndag, Evangeliet om Nicodemus.

Dette Evangelium har altid særligt paanødet [sig] mig.

Jo mere jeg tænker over Forholdene, jo klarere bliver det mig, at paa den Maade som nu tildags i Xsthed, rigtignok ved høilys Dag at være Christen, at det er 100,000 Gange værre end som Nicodemus at komme om Natten. Alt er Vane, Dvaskhed, Aandløshed, al Profitten ovre paa den Side at være Xsten – og saa brouter man af, at man ikke om Natten kommer til Xstus!

Naar man lever i Xsthed, maatte man vel, just for at undgaae at ligne Nicodemus, ligefrem træde ud af »Christenheden«, det var vel den eneste Maade paa hvilken man kunde siges: ved høilyd Dag at komme til Christus.

#

NB28:38

#

At beraabe sig paa et Forhold til Gud.

Der har været baade Den og Den, der jublende, triumpherende beraabte sig paa at have et Forhold til Gud, fuld forvisset om, at dette da maatte betyde, at han skulde seire. Maaskee kom han dog galt fra det (og i saa Fald var det dog muligt, at det var sandt, at han har haft et særligt Forhold til Gud) maaskee seirede han, i saa Fald er det vist nok, at det var en Indbildning med hans særlige Forhold til Gud.

Men at man kan falde paa, at det at have et særligt Forhold til Gud skulde betyde at seire, hænger naturligviis sammen med den almindl. Dumhed og Aandløshed, der gjør det Gudd. til ligefrem Superlativ af det blot Msklige, istedetfor at det Gudd. altid er i Omvendthed, paradox.

At forstaae at have et særligt Forhold til Gud betyder eo ipso at forstaae: at man skal offres. Kun saaledes udtrykker Gud qua Aand sin Kjerlighed, kun saaledes er det Sandhed, at elske Gud qua Aand, at forstaae at være villig, glad, taknemlig for at skulle offres, eller for at Gud vil elske En, det er Fordringen.

Men naar saa er, er det just ikke fristende, at beraabe sig paa et særligt Guds Forhold.

Og dog kan det ikke være anderledes med at have et særligt Guds-Forhold. Gud er, om jeg saa tør sige, i uendelig Kjerlighed villig til at indøve dette med den Paagjældende, at han bliver Offeret, han lokker og drager ham, formaner og opmuntrer og styrker ham, men bestandigt staaer det fast, at Enden bliver at han bliver Offeret, at Gud lader ham i Stikken – og at dog han, just han er den af Gud Elskede.

See, dette er gysende at forstaae, var dette forstaaet, var der vistnok ikke Rift om at beraabe sig paa et særligt Guds Forhold.

#

NB28:39

#

Miraklet.

En indbildsk Forstandighed mener at kunne gjøre
Indsigelse mod Miraklet, naar dette ikke viser sig at
have endelig teleologisk Betydning fE som
velgjørende o: s: v:.

At Christus byder Havet at tie og være stille, skjønnes
ikke at have nogen saadan endelig Teleologie: ergo.

O, msklige Forstandighed! Nei, Miraklet har en anden
Side at sees fra. Det hører med, især
modsnævningsviis, for at gjøre Christus til Troens
Gjenstand, Modsigelsens Tegn, hvori er indeholdt
Forargelsens Mulighed. Miraklet kommer igjen i
Lidelsens Historie, her bliver det just det Spændende,
at han nu er saaledes afmægtig, han som dog endog
bød Veir og Vind og næsten kun som i Nydelse af sin
gudd. Magt.

#

NB28:40

#

»Sandelig, sandelig«

O, guddommeligt at sige dette paa Korset, som Xstus
siger det til Røveren. Alt, Alt, Alt, selv Gud i Himlene,
af hvem han »er forladt«, vidner ham imod, – men
han, aldeles uforandret, endnu med samme
Tilforladelighed som nogensinde, siger han fra Korset:
sandelig siger jeg Dig, idag skal Du være med mig i
Paradiis.

#

NB28:41

#

Ny »Frygt og Bæven.«

[a] Dette forholder sig til Noget der findes i en af Journalerne fra den Tid jeg boede paa Østerbro

.... Og Abraham besteeg Moria Bjerget med Isaak. Han besluttede at tale til Isaak - og det lykkedes ham at opløfte Isaak, da det er Guds Villie, saa er Isaak villig til at blive Offeret.

Og han kløvede Brændet og han bandt Isaak, og han antændte Baalet - han kyssede endnu engang Isaak, ikke som Fader og Barn forholdt de sig jo nu til hinanden, nei, som Ven til Ven, begge som lydige Børn for Jehova

- - og han drog Kniven - - og han stødte den i Isaak.

I samme Øieblik stod Herren Jehova i legemlig Skikkelse ved Abrahams Side og sagde: gamle Mand, gamle Mand hvad har Du gjort? hørte Du da ikke hvad jeg sagde, hørte Du ikke jeg raabte: Abraham, Abraham stands.

Men A. svarede, med en Stemme, der halv var den lydige Underkastelses halv Sindsforvirringens, nei, o Herre det hørte jeg ikke. Stor var min Sorg - Du veed det bedst, thi veed Du at give det Bedste, Du veed ogsaa at fordre det Bedste - dog formildedes den, thi Isaak forstod mig, og i Glæden over at være i Forstaaelse med ham har jeg slet ikke hørt din Stemme, men selv, som jeg meente det, lydig, stødte jeg Kniven i det lydige Offer.

Saa kaldte Jehova Isaak igjen tillive. Men i stille Sorg sagde A. ved sig selv: det var dog ikke den Isaak, og i en vis Forstand var det jo heller ikke, thi ved at have forstaaet hvad Isaak forstod paa Moria Bjerget, at han var af Gud udseet til Offeret, var han i een Forstand blevet som en Olding, lige gammel med Abraham, det var ikke ganske den Isaak, og kun for Evigheden passede de retteligen for hinanden.

Det forudsaae Herren Jehova, og han forbarmede sig over Abraham, og gjorde som altid Alt godt, uendeligt bedre end hvis det Forkeerte ikke var skeet. Der er, sagde han til A, en Evighed, snart skal Du der evigt være forenet med Isaak, hvor I for evigt passe for hinanden. Havde Du hørt min Røst, holdt inde - saa havde Du faaet Isaak for dette Liv, men det med Evigheden var ikke blevet Dig tydeligt. Du gik for vidt, Du fordærvede Alt - dog jeg gjør det endnu bedre, end hvis Du ikke var gaaet forvidt: der er en Evighed.

Dette er Forholdet mellem Jødedom og Xstd.
Christeligt bliver Isaak virkelig offret – men saa
Evigheden; i Jødedommen var det kun en Prøvelse,
Abraham beholder Isaak, men saa bliver det Hele dog
væsentligen inden for dette Liv.

#

NB28:42

#

Modbilleder.

Bernhard af Clairvaux prædiker Korstog, under aaben
Himmel (cfr Stedet hos Böhringer) Tusinder og
Tusinder ere forsamlede, han kan ikke engang faae
endt, da tordner det fra denne Masse: Korset, Korset –
– see, det er at arbeide i Retning af Dyre-
Bestemmelsen, at arbeide Mskene sammen til –
Mængde.

O, Socrates, Du ædle Vise. Midt i Mængden, omringet
af disse Tusinder og Tusinder arbeider Du – for at
splitte »Mængde« ad og søge »den Enkelte« – – dette
er Aands-Bestemmelsen af det at være Msk.

Og Bernhard er Xsten, og det er i Xsthed – og
Socrates er Hedning – – og dog er der mere Xstd. i det
Socratiske end i den Helgen Bernhards.

NB28:43

#

Christendommens Forvirring.

Xstd. er Praxis, Charakter-Opgave.

Ved at gjøre Xstd. til Lære, til Gjenstand for uvirksom,
grublene Meditation, er da opkommet den usalige Art
af Tænkere, der anvender 40 Pagina til at phantasere,
og saa pag. 41 ender med at tilføie: ganske begribe
det kan man dog alligevel [ikke]. O, ulyksalige
Tidsspilde. Og saaledes er selv en Augustinus!

Hvor klar, hvor jomfruelig reen, om jeg saa tør sige, er

Socrates qua Tænker, ved Hjælp af sin energiske Distinction mellem hvad han forstaaer og begriber og hvad ikke. Naar der p. 41 skal staae, at man alligevel ikke kan begribe det, saa er det Socratisk at spare de 40 pagina. Dog naar dette indføres, hvad blev der saa af alle Professorer!

#

NB28:44

#

Galimathias

I Bernhard af Clairvaux Liv af Böhringer (die Kirche und ihre Zeugen 2^{det} B. 1ste Afdl. p. 550.) omtales Hildegardis og der siges saa, at Paven udtrykte sin fulde Aerkjendelse af at hun virkelig havde guddommelige Aabenbarelseser.

Charmant, charmante Distraction, Paven mærker slet ikke, at hvis saa er, er hun en heel Qvalitet høiere end han. Nei, Paven bliver ganske roligt siddende og anerkjender det at have guddommelige Aabenbaringer paa samme Maade som at ellers et Msk. har store Gaver.

#

NB28:45

#

At stride med »Mængden« og at stride med en Tyran.

Det Sidste er maaskee det lettere.

I at stride med en Tyran vil nemlig den stridende være forstaaet af Mskene, og det er en uhyre Hjælp; hvorimod den hele Fægtning med »Mængden« er som en ubekjendt Art Kamp.

Men fornemliggen gjør Følgende det saa anstrengende

at stride med »Mængden«. Naar En strider med en Tyran, vel, saa kommer det da til en Afgjørelse, han bliver fængslet o: s: v: o: s: v: det er, fra nu af er det ikke mere i hans Magt at unddrage sig. Men at stride med »Mængden« begynder hver evige Dag forfra. Man kan jo trække sig tilbage, leve skjult, reise til et andet Sted o: s: v: Altsaa hver evige Dag skal Opgaven paa ny overtages, og hver evige Dag ligesom det fristende Spørgsmaal: spar Dig selv, er Du nu ikke træt deraf, er det ikke Selvplagelse. I Sandhed for at stride med »Mængden« og holde ud, maa det Bestemmende være Guds-Forholdet – just derfor forstaaer Ingen denne Art Kamp, som dog fremtidigen vil være af uundgaaelig Nødvendighed, hvis ikke Xstd og Gud skal være ganske afskaffet og Msk-Frygt indsat paa Thronen.

NB28:46

#

Græder ikke over mig men over Eder selv!

Thi den Leeg vil Verden saa gjerne lege, at vende Forholdet om, saa Usselheden endog bliver Den, der har Medlidenhed med den Gode. Naar den feige Klogskab, der feig og lurvet forraadte den Gode og lod ham i Stikken, naar den nu seer ham lide, saa vil den – istedetfor desto dybere at føle sin Skyld – have den lumpne Profit: at vise Medlidenhed mod ham. Hvilket Dyb af Afskyelighed.

NB28:47

#

Dag-Pressen.

Ogsaa saaledes kan man see det Demoraliserende i Dag-Pressen.

Der lever vel neppe i hver Generation 10, der – socratisk – ere meest bange for at have en urigtig Mening; men der lever 1000 og Millioner, der for Alt ere bange for at staae ene med om det saa var den rigtigste Mening.

Men naar Noget staaer i et Blad er jo eo ipso deri Sikkerhed for, at der da altid er en Slump der ville have eller yttre den samme Mening: ergo tør Du gjerne have den Mening.

I Sandhed, hvis Dag-Pressen skulde som andre Næringsdrivende have Skilt ude, det burde have Paaskrift: her demoraliseres Msker, i den kortest

mulige Tid efter den størst mulige Maalestok, til den billigst mulige Priis.

NB28:48

#

Fortvivlet Formastelse - fortvivlet Ydmyghed.

Det er ganske rigtigt, der er vistnok mangan Gang i Catholicismen forekommet Exempler paa fortvivlet Formastelse i Retning af at ville ligne Xstus, ligne Forbilledet, være fuldkommen o: s: v: Men det Gode bliver det dog altid ved Katholicismen, at dette om at Xsti Efterfølgelse er fordret, samt hvad derved forstaaes, staaer fast.

Hvad har derimod Protestantismen opfundet? Den har opfundet - en Verdslighedens Opfindelse - den fortvivlede Ydmyghed, som een Gang for alle erklærer dette for høit - og saa aldeles verdsligt indrettet sig, opnaaende to Beqvemmeligheder, først at blive fri for »Efterfølgelsens« Anstrengelse, og dernæst at dette æres, agtes, ansees som Ydmyghed.

Hvilket er saa værst! O, Luther, hvo er saaledes blevet af Tilhængere benyttet til just lige det Modsatte af det han vilde, som Du!

#

NB28:49

#

Arbejderne i Viingaarden.

Lønnen blev lige for dem Alle. Lønnen er den evige Salighed - Qualitæts-Bestemmelse. De, der ville have Forskjel paa Lønnen, ville endeliggjøre, verdsliggjøre det Evige. I det Verdslige er ganske rigtigt Lønnen forskjellig: i den rene Qualitæt, evigt, er Lønnen eens. I ethvert Tilfælde skulde der være en Forskjel, da maatte denne gjøres af Giveren selv, den kan ikke fordres af Arbejderen.

NB28:50

#

At bruge msklig Klogskab.

Er det, christeligt, tilladt at bruge msklig Klogskab? Er det ikke at slippe Gud, – og maa saa han ikke slippe mig? Og sæt saa, just i samme Secund jeg havde brugt msklig Klogskab, kom Hjælpen fra ham: hvor tungt maatte dette ikke falde paa En, at man ikke havde holdt ud med Gud!

At der var et Msk, med hvem jeg kunde tale om Sligt! Og dog, det lader sig egentligen ikke gjøre, han kan umuligt komme til at svare paa Spørgsmaalet, det forhindrer jeg jo selv, thi han svare hvad han vil, det at jeg har spurgt ham til Raads, det er jo allerede at have brugt msklig Klogskab, saa jeg altsaa har gjort Det, hvorom jeg spørger ham, om det, christelig, er tilladt eller ikke. O, det Guddommeliges Dialektik hvor uendelig consequent!

NB28:51

#

Paradoxet.

At Xstd. er paradox, kan da sees alene af dette Ene, at den til Svar paa det Spørgsmaal: hvad er Livets Bestemmelse, hvilken Opgaven, svarer: at døe, at afdøe. Altsaa denne Verden af Levende skabte Gud, og satte Msket i den og i Msket nedlagde han denne uhyre Livslyst, og Livets Betydning og Opgave er: at døe, at afdøe!

Hvor paradox! Og atter hvor paradox og hvor consequent! Dette at døe og at afdøe er nemlig saa Kjendet paa at forholde sig til et evigt Liv. Altsaa at Evigheds-Livet rører sig i En, kjendes ikke (ligefrem) paa potenseret Livslyst, men negativt, paradox, paa det at være afdød, at være en Afdød!

Saaledes Xstdommen! O, men her er et Punkt, hvorpaa jeg bestandigt kommer tilbage, sæt det forundtes mig selv saaledes at afdøe – thi hvor langt er jeg dog ikke tilbage! – men sæt det forundtes mig: at skulle forkynde dette for Andre synes mig saa tungt! Hvor skal jeg faae dem til at gaae ind derpaa, og paa den anden Side, hvis en evig Salighed er knyttet til denne Betingelse, frygteligt, hvis der saa er et Msk, man elsker lige saa høit som sig selv, og som man ingen Udvei øiner til at faae til at gaae ind derpaa.

Ak, vi der ere opdragne i Xstd. fra Barn, vi leve dog Alle i den formildede, letsindigere mskligt saa

velgjørende Forestilling, at vi nok Alle blive salige: det N. T. aander i den Modsætning: en lille Flok, der bliver evig salig, og Resten. O, min Gud! Jeg kan blive angst indtil Døden, naar jeg tænker paa, om da jeg bliver salig – o, men jeg kan blive næsten lige saa angst, ja, lige saa angst, naar jeg tænker paa, om en Anden da ikke blev evig salig, en Anden, en Anden, hvem man elsker lige saa høit som sig selv, for hvem man vilde gjøre Alt.

Ak, vi der ere fra Børn opdragne i Xstd, vi ane ikke de store christelige Collisioner, dette at hade Fader og Moder o: s: v:; thi er dette ikke som at hade dem, naar man selv lever i en Tro, i Kraft af hvilken man troer at blive salig, og ikke kan faae de Andre til at gaae ind derpaa, og altsaa i Kraft af den samme Tro, maa troe, at de blive evigt fortabte – er det ikke som at hade dem, at man saa ikke slipper sin Tro og vælger at følge de Elskede! Men slige Collisioner anes ikke i »Xsthed«, hvor vi jo Alle ere Xstne, og Alle blive salige! –

#

NB28:52

#

Den bestaaende »Christenhed«

eller

Mulighed – Virkelighed.

Lad mig tale billedligt. Tænk et Land, beliggende ved Havet.

I dette Land – lad os tænke det saaledes – blev denne Lære foredragen som en Troesartikel: Msket kan svømme er lettere end Vandet, drukner ikke. Der var af Staten beskikkede Lærere, som – thi Dette der synes saa kort, var naturligviis, da det var blevet officiel Lære fra Slægt til Slægt, voxet op til en heel Videnskab, talløse Bøger skrevne derom med Grundene og Grundene – foredrog hver Søndag denne Lære, beviste og overbeviste Mskene, beroligede dem,

at de kunne være ganske sikre, det er vist, de kunne
Alle svømme.

Dette var den officielle Forkyndelse. Saa var der tillige
en anden Magt i Staten, Politiet, der med de
strengeste Forbud og Straffe vogtede paa, at da Ingen
understod sig at gaae i Vandet - for at see, om det
ogsaa var sandt, at han kunde svømme. Et saadant
Forsøg straffedes med Tugthuset, og Præsterne
advarede derimod som mod det Formastelige.

See det er Forholdet i »Xsthed.« Man holder Xstd. hen
som en Mulighed, beviser og beviser den, overbeviser
og overbeviser os om, at vi ere Xstne, vi kan være
ganske rolige - og saa erklærer man det for
Formastelse og raaber Vee over Den, som vilde vove
at gjøre Xstd. til Virkelighed (vilde gaae i Vandet for at
see, om det ogsaa er sandt, at han kan svømme, eller
vilde gaae i Vandet af Glæde over, at han jo, som
Præsterne beviste det af mange Grunde, kan
svømme) og Øvrigheden straffer det.

Xstd. forkyndes - og Alt anvendes for at bestyrke os i
den Indbildning, at vi ere Xstne og troe det - - men
vee Den, som understaaer sig at ville springe ud for at
see om han nu ogsaa har Troen, eller vilde springe ud
i Kraft af at Præsten jo siger, at han har Troen.

Du skal troe, at der er et Forsyn, og »vær Du rolig, Du
troer det, Du er Xsten« - men vee Dig, om Du vover at
indrette Dit Liv i Kraft deraf - saa blev det nemlig
Virkelighed med Din Xstd, et saadant Forsøg er
Formastelse og straffes med Tugthuset.

Og dog er det nok Xstds Mening, at man just skal
benytte dette Liv til at vove saaledes, at Gud kan faae
fat i En, at man da faaer at see, om man virkelig har
Troen, og hvis ikke, at man da med Guds Hjælp
stræber at faae den.

Hvilket Ansvar! I Dommen maa det jo blive
Spørgsmaalet, har Du benyttet Livet til at prøve, om
Du har Troen eller ikke, for da at faae den? Og det er
just dette som »Xstheden« af al Magt vil forhindre
Enhver i at gjøre ved 1) at berolige og berolige i
Indbildning 2) ved at erklære det at vove ud for det
Formastelige 3) ved at sætte borgerlige Straffe paa
det.

Saa larmer og støjer og ivrer man mod Fritænkerne,
der ville gjøre Xstd til Mythologie - men naar man paa
den Maade holder Xstd. hen i Mulighed gjør man den
jo selv til Mythologie, Poesie, kort til Noget, man kun
forholder sig til gennem Phantasie. Og man er ene
deri forskjellig fra Fritænkeren, at man lumskeligen
ikke siger det, skjuler det, at Xstd. er Mythologie,
Poesie.

En tidligere Xstd., den nuværende, at Omvendtheden er naaet.

Skulde jeg med een eneste Parallele betegne Forskjellen, er alene den nok: den første Xsthed udsatte Daaben [a] saa længe som muligt, den nuværende anbringer den saa tidligt som muligt.

[a] I den ældste Kirke kjendte man derfor heller slet ikke Julefesten, den største Fest ansaaes Paasken for. Nu derimod er Julen bleven den »skjønneste christelige Fest« og Xstd. er blevet Jule-Jav.

Og hvorfor? Fordi den første Xsthed betragtede Daaben hovedsagligt som Forpligtelse, Ansvar (Daaben gjorde ogsaa kun Fyldest for det Forbigangne, de senere Synder maatte forsones ved gode Gjerninger, »gode Gjerninger vare Supplement til Sacramenterne« (Cyprian)) den nuværende betragter Daaben ene som Gevinst, Noget, som man jo før jo hellere maa see at faae Fingre i. Der er meget Sandt og Træffende i, hvad Pascal siger, at den senere Xstd. ved Hjælp af nogle Sacramenter fritager sig selv for det at elske Gud.

Overalt viser det sig, at man egl. har franarret Gud Xstd, redigeret den om og sat den aldeles over i Mskets Interesse, istedetfor at den oprindelig er i Guds Interesse om end af Kjerlighed.

#

NB28:54

#

d. 13 Octbr.

Om mig selv.

I hvad der er optegnet om mig selv i Journalerne fra 48 og 49 er vistnok ofte endnu løbet et Produktivt med ind. Det er ikke saa let, naar man i den Grad er digterisk-produktiv som jeg, saa at holde Sligt borte. Det fremkommer strax, naar jeg faaer Pennen i Haanden. Thi forunderligt nok i mit eget Indre er jeg ganske anderledes kort og klar over mig selv. Men saasnart jeg vil optegne det, bliver det strax Produktivitet. Saaledes er det ogsaa forunderligt nok, at religieuse Indtryk, Tanker, Udtryk som jeg selv bruger dem har jeg ikke Lyst til at optegne, dertil ere de mig ligesom for vigtige. Af saadanne har jeg nogle faae - men jeg har produceret Masser. Og først naar et saadant Ord er ligesom forbrugt, saa kan det falde

mig ind at optegne det eller lade det løbe med i Produktivitet.

Nu vil jeg dog igjen optegne lidt om mig selv.

Der er to Tanker, der ere saa tidlige i min Sjel, at jeg egl. ikke kan eftervise deres Opkomst. Den første er: at der gives Msker, hvis Bestemmelse er at offres, paa een eller anden Maade at offres for Andre, for at faae Ideen frem – og at jeg ved mit særlige Kors var en Saadan. Den anden Tanke er, at jeg aldrig vilde blive forsøgt i at skulle arbeide for Udkommet, deels fordi [jeg] meente at skulle døe meget ung, deels fordi jeg meente, at Gud i Betragtning af mit særlige Kors vilde holde denne Lidelse og Opgave fra mig. Hvorfra man har slige Tanker, ja det veed jeg ikke; men det veed jeg, læst mig dem til har jeg ikke, ei heller har jeg faaet dem fra et andet Msk.

Nu vil jeg gennemgaae mit Liv kortelig.

Da jeg forlod »hende« begjerede jeg af Gud Eet, at det maatte lykkes mig at skrive og blive færdig med »Enten – Eller« (dette var ogsaa for hendes Skyld, thi »Forførerens Dagbog« var jo for at støde fra, eller som det hedder i »Frygt og Bæven« »naar Barnet skal vænnes fra, da sværter Moderen sit Bryst«) – og saa ud paa en Præstegaard, dette meente jeg nemlig var et Udtryk for at forsage Verden.

Det med »Enten – Eller« lykkedes mig. Dog skete det ikke, som jeg havde ventet og tilsigtet, at jeg vilde blive hadet, afskyet o: s: v:, o, nei, jeg gjorde glimrende Lykke.

Altsaa det Ønske, min Begjering opfyldtes betræffende at blive færdig med Enten – Eller.

Nu skulde jeg altsaa have været afsted ud paa en Præstegaard som Landsbypræst. Jeg skylder Sandheden at tilstaae, at efter en saa enorm Produktivitet i saa kort Tid, efter at der saa var blevet en saadan Sensation her hjemme, var hiin Tanke ligesom gaaet mig af Minde. Tillige var der vaagnet i mig en saa stærk Produktivitet, at jeg ikke kunde gjøre den Modstand.

Her skete altsaa noget Andet, jeg blev Forfatter, men svingede ind i Retning af at blive religieus Forfatter.

Snart dukkede dog hiin anden Tanke (Landsbypræsten) op igjen. Jeg meente at see i den kortest mulige Tid at blive færdig som Forfatter – og saa Landsbypræst.

Ved hvert ny Skrift tænkte jeg bestandigt, nu maa Du bryde af.

Meest afgjørende viste det sig dog for mig i Forhold til »Afsluttende Efterskrift«.

Her var det min Tanke at standse --- da skrev jeg den Linie om Corsaren.

Fra det Øieblik af forandrede for mig Indtrykket af det at være Forf. Nu meente jeg jeg burde blive ved, saa længe som det paa nogen Maade var muligt, nu var det at være Forf. at være her mig saaledes forbittret, at det snarere var Askese end at gaee ud paa Landet.

Da kom 48. Her forundtes mig en Overskuelse over mig selv, som jeg næsten overvældedes af. Jeg troede at forstaae, hvorledes en Styrelse havde fulgt mig, at mig virkelig var forundt det Overordentlige.

Men i samme Øieblik blev en anden Tanke mig klar, at skulde jeg virkelig være det Overordentlige, saa maatte der nu fordres af mig at kunne saaledes træde i Charakter deraf, at jeg var villig til at leve i Armod, lide i en anden Forstand end jeg hidtil havde tænkt mig.

Altsaa det var 48; Stærk har jeg egl. aldrig været. Og i den Tid hændte det mig at jeg et Par Gange blev nærmere mindet om Døden - da forstod jeg dette saaledes, at jeg burde see at faae et Msk, jeg kunde sætte ind i min Sag, hvis jeg døde. Dertil valgtes Prof. Nielsen, som nogen Tid iforveien havde søgt Tilnærmelse (Herom findes nok baade i Journalerne og andetsteds paa løse Papirer).

Her blev jeg saa igjen sinket.

Nu gik Tiden hen. Saa tænkte jeg som saa, naar Du ikke kan overtage det Overordentlige i Charakter, nu vel, saa slip hele den sidste Produktivitet og see saa at gjøre Noget for det Endelige, paa den Maade vil Du kunne seire, thi det havde jeg da længst forstaaet, at jeg forholder mig omvendt til Samtiden, skal jeg timeligt seire maa det skee ved at slaee af.

At være sand har jeg altid anseet for Hovedsagen - vel, saa endeliggjør jeg min Stræben!

I samme Øieblik vaagnede saa Tanken om »hende«, thi skal der slaaes af, skal jeg timeligt seire, saa skal hun frem.

I disse Tanker gik Tiden hen. Jeg leed saare meget.

Summa Summarum blev at jeg dog gøs tilbage for den Tanke at slippe Ideen - og jeg besluttede at sætte den sidste Produktivitet ind (Indøvelse i Xstd.). Jeg skrev til Bogtrykkeriet, der forlangtes Manuskript næste Dag - da dør Etatsraad Olsen. Forunderligt! Havde jeg faaet

det at vide Dagen iforveien, havde jeg neppe skrevet til Bogtrykkeriet, men ventet endnu nogen Tid. Nu ansaae jeg det for afgjort. Men slaaet af, blev der dog, derfor blev den sidste Produktivitet pseudonym.

Saa tænkte jeg atter at blive Landsbypræst – men nu er Sagen blevet mig en anden, thi nu er det jo en pecuniær Hjælp, en Handling i Retning af Udkommet.

Her er jeg standset, jeg er standset paa dette: tør jeg christeligt endeliggjøre min Stræben.

Hvad »hende« angaaer, da kan jeg ikke gjøre Noget. Deels maa jeg bestandigt betragte det som uhyre voveligt at røre ved det Forhold (cfr. derom Optegnelser – fra 48 og 49.), deels tør jeg det ikke, fordi det vil betyde mig, at jeg tillige afgjør noget Andet, at jeg endeliggjør min Stræben. Derfor har jeg ikke været utilbøilig til at tænke det saaledes, at hvis hun paa een eller anden Maade forlangte det, søgte paa en officiel og afgjørende Maade Forstaaelse med mig, saa vilde jeg muligt betragte det som et Vink af Styrelsen i Retning af, at jeg skal slaae af, endeliggjøre min Stræben.

Jeg bliver mere og mere anstrenget, at producere forekommer mig næsten som en Narrestreeg, og derimod at sulte snarere at være Xstd. Thi hvad er dog Xstd? Xstd. er jo dog ikke en Sum af Læresætninger men er – Charakter-Betjeningen.

I en halvanden Aar har jeg nu forandret min Leve-Maade, Alt i Retning af at see, hvad jeg kan taale.

Dog forekommer det mig saa, at Askese er Sophistik – og saa kommer jeg til Naaden igjen.

Det N. T. hviler aabenbart i den Betragtning, der er en evig Fortabelse og – maaskee ikke een af Millioner frelses. Vi som ere opdragne i Xstd, vi leve i den Betragtning, at vi nok blive alle salige.

Der er Øieblikke, hvor det er mig som maatte jeg gribe det Første, og saa i Guds Navn bryde med Alt.

Jeg seer det an, da er der Eet, der standser mig: hende. Den Art Xstd. har hun ingen Anelse om. Griber jeg den, fører jeg den igjennem, saa er der en Religions-Forskjel imellem os.

»Men hvor kan Du saa tvivle om, at dette betyder, at Du ikke skal opfatte Xstdommen saaledes« det vil ethvert Msk. sige. O, men det N. T. er en frygtelig Bog; thi det regner jo netop den Art Collision med til sand Xstd.

Saaledes kæmper jeg. Og saa er der igjen Øieblikke, hvor Alt er saa uendeligt mildt for mig, hvor jeg netop

mener at forstaae, at min Opgave just er at bringe Sandhed ind i vor Existeren derved at vi gjøre det tydeligt og aabenhjertet tilstaae, at vor Xstd. er en Formildelse, at det ikke er fordret af Enhver at være »Discipel«.

Dog jeg afbryder. Det trætter mig at skrive. Der hviler paa mig en Masse af Produktivitet, enorm. Men det der beskjeftiger mig er noget Andet: tør jeg endeliggjøre min Stræben, have timelig Fordeel af at forkynde – Xstd, der er Forsagelse af det Timelige.

#

NB28:55

#

Mit Bestik.

d. 2 Nov.

Før 48 maatte man vel ansee Oppositionen næsten for det Mægtige, Det man havde af Regjering for det Bedste, og (for at blive ved Mit, paa det religieuse Gebeet) Biskop Mynster er som beregnet paa at skuffe, i stillere Tider seer han ud som en Charakter. – Saa var mit Valg let gjort: at angribe Oppositionen, og dække det Bestaaende.

48 og følgende Aar gjorde det aabenbart, at Biskop M. er karakterløs, er ogsaa en Journalist (selv har han jo ogsaa sat sig = Goldschmidt).

Nu er Reaktionen indtraadt, Oppositionen er svækket.

Men naar det Regjerende er »ogsaa Journalist«, ogsaa tragtende efter og styrkende sig ved det Numeriske saa kan jeg dog virkelig ikke – det er jo umuligt – vedblive at ville dække det mod det Numeriske, Det jeg bekæmper forskylder jo just det Regjerende selv – jeg taler bestandigt om vore kirkelige Forhold.

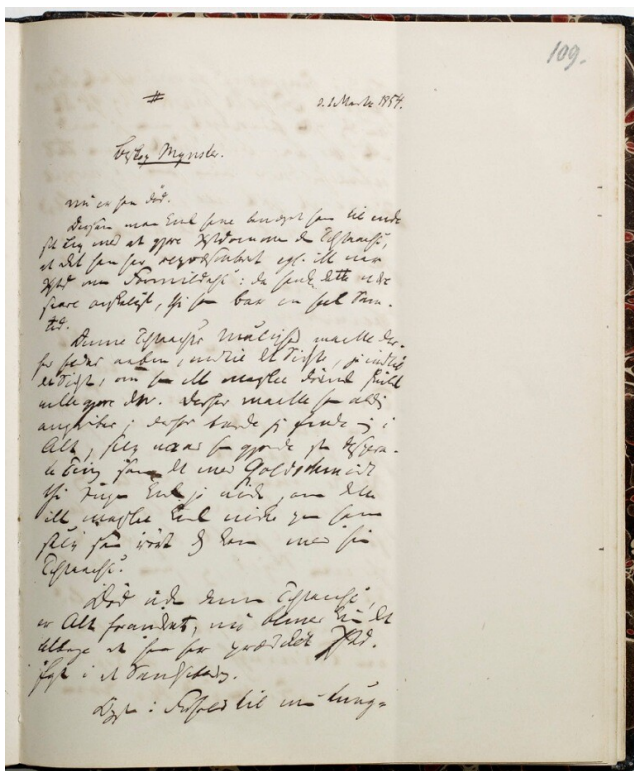
Hvad der har bevirket Konflikten mellem Mynster og mig er forresten let at see. Hvis Oppositionen paa det kirkelige Gebeet ikke var karakterløs, saa vilde den tage Sagen saaledes, at den Vending, jeg har anslaaet, blev det eneste mulige Forsvar. Jeg har i min Tanke repræsenteret Oppositionen som den burde være, og saa leveret Forsvaret for det Bestaaende. Men idet jeg har gjort det, er der lagt en Maalestok an, saa mit Forsvar synes at blive farlig for det

Bestaaende. Og da nu den faktiske Opposition ikke har taget Sagen saa høit, saa er jo mit Forsvar som en Plage for Biskop M - thi Sandheden og Deslige beskjeftiger ham ikke, han spørger blot om hvad der sandseligt har saa megen Magt, at det kunde blive verdsligt farligt.

#

NB28:56

#

8. Journalen NB28, s. 109. Med optegnelsen NB28:56 genoptager SK skrivningen af journalen efter fire måneders pause d. 1 Marts 1854.

Biskop Mynster.

Nu er han død.

Dersom man kunde have bevæget ham til [at] ende sit Liv med at gjøre Xstdommen den Tilstaaelse, at Det han har repræsenteret egl. ikke var Xstd men Formildelse: da havde dette være[t] saare ønskeligt,

thi han bar en heel Samtid.

Denne Tilstaaelses Mulighed maatte derfor holdes aaben, indtil det Sidste, ja indtil det Sidste, om han ikke maaskee døende skulde ville gjøre den. Derfor maatte han aldrig angribes; derfor burde jeg finde mig i Alt, selv naar han gjorde saa desperate Ting som det med Goldschmidt thi Ingen kunde jo vide, om dette ikke maaskee kunde virke paa ham selv saa [han] rørt dog kom med hiin Tilstaaelse.

Død uden denne Tilstaaelse, er Alt forandret, nu bliver kun det tilbage at han har prædiket Xstd. fast i et Sandsebedrag.

Ogsaa i Forhold til min tungsindige Hengivenhed for min afdøde Faders Præst er Forholdet forandret; thi det var dog ogsaa for meget, om jeg end ikke efter hans Død skulde kunne tale uforbeholdnere om ham, i hvorvel jeg meget godt veed, at der dog altid vistnok vil blive noget Bestikkende for mig i min gamle Hengivenhed og min æsthetiske Beundring.

Oprindeligen havde jeg ønsket at forvandle hele Mit til en Triumph for Mynster. Som jeg i en senere Tid nærmere forstod det, var det uforandret mit Ønske, men jeg maatte dog forlange denne lille Tilstaaelse, Noget jeg ikke begjerede for min Skyld, og som derfor, det var min Tanke, godt lod sig gjøre saaledes, at det blev en Triumph for Biskop M.

Fra den Tid der kom en skjult Misforstaaelse imellem os, var det mit Ønske, at det da idetmindste maatte lykkes mig at undgaae at komme til at angribe ham i levende Live; jeg tænkte paa, at jeg vel muligen selv kunde døe.

Og dog var det kommet nær, nær, at jeg troede jeg maatte angribe ham. Kun een Prædiken har jeg ikke hørt af ham, det var den sidste; jeg var ikke ved Sygdom forhindret, jeg var tværtimod i Kirke hos Kolthorf. Dette betydede mig, det maa nu skee, Du maa bryde Traditionen fra Fader: det var den sidste Gang M. prædikede. Gud være lovet, er det dog ikke som en Styrelse.

Kunde Biskop M. have givet efter, (hvad dog kunde være blevet skjult for Alle, for hvem det var kommet til at blive hans Triumph) saa havde jo ogsaa mit udvortes Vilkaar kunnet blevet sorgløse end det blev; thi Biskop M. der i sit stille Sind vistnok gjorde mig Indrømmelse nok i Retning af Aand, han regnede verdsligt klog paa, at det dog maatte ende med, at jeg paa een eller anden Maade kom til at give efter for ham, fordi jeg pecuniært ikke kunde holde ud med ham. Et Ord som han oftere anbragte i Samtale med mig, uden at rette det paa mig, var mig ret betegnende: det kommer ikke an paa, hvo der har fleest Kræfter men hvo der kan holde længst ud.

#

NB28:57

En Forstaaelse som dog er et Menneske for høi.

Hvor langt lettere var det ikke i de Tider, da man ved Hjælp af Djævelen forklarede noget af det meest Vanskelige i Xstd!

Dette, at naar et Msk. virkelig vil tjene Gud, at der saa slaaer sig Uheld dertil; dette at naar et Msk. fornægter sig selv for at behage Gud, at der da slaaer sig Uheld [dertil]: dette, at det forsaavidt seer ud, som stod man sig langt bedre ved slet ikke at indlade sig med Gud – dette forklarede man i en ældre Tid ved Hjælp af Djævelen. Gud var de gode Gavers Giver – det Andet kom fra Djævelen, der gjorde det Gud paa Trods, saa Gud næsten leed med derunder.

Dog denne Forklaring strækker ikke til, thi kom det end fra Djævelen, Gud bliver jo dog ansvarlig derfor.

Forklaringen ligger i noget Andet, i Guds Væsen, i Guds, om jeg saa tør sige: uendelige Fornemhed som Aand. Just Det, at naar man gjør hans Villie, at det da seer ud (paa Uheldet) som mishagede det ham, just det betyder: jeg er Aand, uendelige Distance. Paa den anden Side betyder [det]: jeg fordrer af Dig, at Du skal være Aand. Det er en uendelig kvalitativ Distance fra den en Fader har lige overfor sit Barn; thi naar Barnet blot gjør som Faderen vil, saa dandser Faderen af Glæde. Men Gud, som er Kjerlighed, han er dog ogsaa Aand, og derfor denne uendelige Distance næsten som svarende til det, at Barnet maatte sige om Faderen: han er afsindig; thi naar jeg slet ikke indlader mig med ham, slet ikke gjør som han vil, kan jeg godt komme ud af det med ham, saa seer det ud, som var han meget naadig og mild, og først naar jeg indlader mig med ham, og ret gjør som han vil, saa er det som han blev vred.

Dette kan intet Msk. fastholde, og derfor lærer ogsaa det N. T., at Guds-Aand maa hjælpe Msk. til at kunne fastholde det, at dette er af Kjerlighed, at anderledes kan »Aand« ikke elske.

Men forresten hænger dette sammen med Noget, som da reent er overseet i vore Tider. Det er ganske rigtigt, at det i denne Verden seer ud som og er saa, at naar man blot ikke indlader sig med Gud, saa kan man endda nok komme godt gjennem Verden – just denne Betragtning er Xstdommens; og den lader den Ugudelige og Hykleren sig skuffe af, og lige saa den Letsindige. Men det ligger i, at Guds Straf over Msk. i

denne Verden er at ignorere ham – en i Guds Øine naturligviis frygtelig Straf, da Gud har en uendelig Forestilling om sig selv. Den derimod som vil holde sig til Gud, og hvem Gud ikke nænner at ignorere, han kan ikke komme godt igjennem denne Verden. Men det Farlige er just (efter Guds Mening, han som mener, at denne Verden ligger i det Onde) at komme godt, triumpherende gennem denne Verden, og derved forhindres i at benytte dette Liv til om muligt at komme godt fra det i Evigheden.

#

NB28:58

#

Christus siger til hiin Mand, der vilde at han skulde skifte mellem ham og en Anden: hvo har sat mig til Skifter og Deler –

og dog var Christus jo just kommen til Verden for at skifte og dele. Ja han skiftede og delte mellem Timelighed og Evighed: enten – eller. Derimod vilde han rigtignok ikke indenfor Timeligheden være Skifter og Deler i al det Vrøvl og Jammerlighed.

NB28:59

#

Blodet i Nadveren negtet Lægfolk.

Det har dog maaskee ikke blot været Herskesyge, der bestemte Geistligheden til at negte Lægfolk Blodet i Nadveren, men en vis, om man saa vil, Anstændigheds-Følelse fordi det Liv som Lægmand almindeligviis [fører] hans hele Beskjeftigelse og Stræben og Virken synes ikke at staae i noget Forhold til dette frygteligt Forpligtende: at drikke hans Blod. Man maa jo huske paa, at saaledes gik det jo ikke til selv den Gang i Kirken, som nu især i Protestantismen, hvor man aldeles slaar en Streeg over alt hvad der vil gjøre Xstd. til Forpligtelse og derimod blot tager den som »Skjenk« ja saa aldeles tankeløst som Skjenk, at man vel tilsidst skjenker vor Herre det Hele.

Altsaa det kunde være en Anstændigheds Følelse. Men saa blev det et Spørgsmaal, om ikke ogsaa saa Præsterne burde formenes Kalken.

Det er dog egl. gyseligt, naar man tænker tilbage: det er Verdens Frelser, han veed han er Offeret; han

sidder nu for sidste Gang tilbords med sine Disciple – og deres Bestemmelse er ogsaa at blive offrede: saa rækker han dem Kalken og siger: dette er mit Blod, som udgydes for Eder – saa drikke de Vinen og der forstaaes under: nu kommer Touren til os at udgyde vort Blod. Det er dog gyseligt naar man saa tænker paa dette Dyb af Nonsens disse Millioner, Millioner Xstne, og en langvarig lærd Strid om Sacramentet sub utraque specie – og i Aarhundreders Løb det mere og mere og aldeles glemt[e]: det Forpligtende. Hvor let løste dog Cyprian hele Vanskeligheden, betræffende om man skulde negte Lægfolk Blodet, ved at svare: naar man forlanger af dem, at de skulde udgyde deres Blod for Christi Skyld, tør man heller ikke formene dem Xsti Blod.

NB28:60

#

Guds Majestæt – det Eneste, som interesserer ham er Lydighed.

Dette er da let nok at see, at Den, for hvem Alt er lige betydeligt og lige Intet, at for ham bliver der kun Eet tilbage der kan interessere: Lydighed. Dette er den absolute Majestæt.

Med en relativ Majestæt er det ikke saa, ham er der bestandigt et eller flere »Hvad« der interessere. Dette er Differentserne. For ham er Eet vigtigere end et Andet, for ham er Noget betydeligt Andet ubetydeligt o: s: v.:, men just derved er han forhindret i den uendelige Ophøiethed, den egl. Majestæt, hvem kun Lydighed interesserer.

Men denne Forestilling om Guds Majestæt og om Lydighed behager egl. ikke os Msk. Derfor har vi faaet den afskaffet, og tilladt os at lade som kunne vi narre Gud ind i Differentser, som var der Noget vigtigt for ham, et vigtigt »Hvad«. Dette har vi opfundet til Bedste for de mere begunstigede, der ved at have deres Liv i Differentsten mell. Msk. og Msk. meente at være Gud nærmere. Og tillige have vi opfundet det, fordi vi Msker selv helst vil have med Differentserne at gjøre. Et Msk. vil saaledes gjerne styre og regjere maaskee et helt Land, og saa vil han tillige gjerne, at dette skulde være noget som var vigtigt for Gud, der saa igjen ikke tog det alt for nøie med Smaaating. See, her stikker det! Det er, som sagt, saa uhyre anstrengende for et Msk, at det Eneste, der interesserer Gud er Lydighed, at den største Ubetydelighed altsaa kan forvandles til hvad der er vigtigere end hele Verdenshistorien, saasnart nemlig det behager Gud at lægge Eftertrykket derpaa som Lydigheds Opgave.

Det er saa gesvindt at have med Gud at gjøre paa denne Maade: det er kun det Aller-Aller-Vigtigste, der

beskjeftiger ham; og det er saa frygteligt anstrengende at have med Gud at gjøre paa denne Maade: kun Lydighed interesserer ham, og derfor kan den aller-aller største Ubetydelighed interessere ham. Dog er det Første en Forkleinelse af Guds Majestæt; og kun det Sidste er Udtrykket for Guds Majestæt.

NB28:61

#

Min Samtids Usselhed.

Det er en gammel Historie, at hvad der paa een ell. anden Maade er Fremragende, lidt Udmærket gjerne kommer galt fra det i denne Verden, fremfor Alt da Det, som paa nogen Maade er af Sandhed.

Dog er der Forskjel, een Samtid ikke slet saa ussel som en anden. Det er saaledes det mindre Slette, naar Samtiden virkelig ikke kan forstaae den Samtidige og derfor bona fide forfølger ham. Men i samme Grad som Samtiden er vidende om, at den Paagjeldende er det Fortrinlige, i samme Grad er jo Mishandlingen nederdrægtigere.

Dog selv naar saa er, er det dog altid bedre, naar der dog er lidt karakteristisk Lidenskab med i Spillet, som i Oldtiden, der ligefrem sagde: Alcibiades er den Retfærdige, den Eneste – just det ville vi ikke taale. Men min Samtid er den jammerligste Usselhed. I Egenskab af Publikum paatager man sig at mishandle mig og gjøre sit Bedste for at jeg, om muligt, maatte styrte – og paa samme Tid er Enhver privat god Ven med mig, og privat erkjendes og respekteres jeg overordentligt – men Genierne, siger man (og jeg opføres nu vel blandt disse) maae gaae en tornefuld Vei – og derfor (hvilket Pjank!) maae de passe paa at gjøre deres bedste for at forbitte mig Livet. Dette Forhold er noget nær det Gemeneste der er muligt, det er ogsaa kun muligt i et Land, der summa summarum er: en Kjøbstad.

NB28:62

#

At være Christen er, ifølge det nye Testamente, at blive offret.

Dog fremstilles det ogsaa saaledes, at der ikke altid tænkes paa det at blive Martyr for Mskene, men paa det at blive offret i den Forstand som det er i Sammenhæng med og Forhold til det at forholde sig til det Ubetingede; thi Xstd. er det Ubetingede, og ubetinget at forholde sig til det Ubetingede er eo ipso for det Betingede at offres.

Jeg sigter herved til det Sted Mc: [9,] 42-50. Her fremstilles den ubetingede Fordring i Retning af ubetinget at undgaae Forargelse. Og da hedder det (altsaa om Dem, som saaledes ubetinget undflye Forargelse): »Thi hver skal saltes med Ild, og alt Offer skal saltes med Salt.« Altsaa dette Ubetingede er at offres, at blive Offer. Saa hedder det videre: »haver Salt i Eder selv«, altsaa ogsaa uden at blive Offer for Andre, bliver den Christne Offret, offret nemlig ved det ubetingede Forhold til det Ubetingede.

At han er Offeret udtrykkes nemlig ogsaa ved det Billede, som Christus idelig bruger, og da her gjentaget: at være Salt. Thi at være Salt er: ikke at være for sig, men at være for Andre ∴ at være offret; »Salt« har ingen Væren for sig, men er reent teleologisk, og dette at være blot teleologisk bestemt er at offres.

Dog, som sagt, Xstus fremstiller det her saaledes, at ogsaa det, i sig selv ubetinget at forholde sig til det Ubetingede er at offres, saa ikke blot Martyren er Offeret, men ogsaa Den, der, selv om han ikke forfulgtes, ubetinget forholder sig til det Ubetingede.

Saaledes forstaaet var der Intet at indvende mod Middelalderens ubetingede Forsagelse. Feilen laae, som jeg andetsteds har viist (i Journalerne), deri, at man gik paa Accord med Verden ved at ville nyde Anseelse som det Overordentlige, istedetfor simpelt at udtrykke, at dette blot var det simpelt Fordrede. Herved forhindredes saa igjen det ubetingede Forhold til det Ubetingede, da en saadan endeliggjørende Mellembestemmelse skjødtes imellem.

NB28:63

#

Forfølgelse

I vore Tider er Forfølgelse slet ikke til – fordi man har gjort Christendommen aldeles karakterløs, saa der virkelig Intet er at forfølge.

I Middelalderen forhindrede man Forfølgelse derved, at man gjorde den virkelige Forsagelse til det Overordentlige, der fandt Behag i at lade sig beundre. Men saa er der jo atter ikke Noget at forfølge. Kun

naar den ubetingede Forsagelse ganske simplement gjøres til det Ordentlige, Det som fordres af Enhver, kun da ægger den til Forfølgelse. Thi det Ubetingede vil Verden være qvit; men den kan blive det paa to Maader: ved at beundre eller ved at forfølge. Naar da den ubetingede Forsagelse gaaer paa Accord og – hvorved den da forresten ophører at være den ubetingede Forsagelse – og tager mod Beundring, saa falder Forfølgelsen bort.

NB28:64

#

Tiltagende Nederdrægtighed.

Som man i Forhold til »Gifter« alt som Nederdrægtigheden tiltog, ophørte at bruge de stærkt virkende og opfandt feigt de langsomt virkende: saaledes har Verden nu ogsaa opfundet at dræbe Msker ved den Art Mishandling der er langsomt dræbende, saa det er som var det Ingenting: o, Dyb af Nederdrægtighed.

NB28:65

#

Min Samtid.

Pøbelen er jo af Bladene beordret til at see i mig en Aristokrat – og altsaa at forhaane mig.

Og de mere Vidende – blandt disse er der ikke en Eneste, uden at han i sit stille Sind siger som saa: »Mag.K. har aldeles havt Ret; det er og var jo dog uværdigt at vi ville saaledes lade os despotisere af et Blad som i sin Tid af Goldschmidts Corsar.« Men, men da nu Ingen af dem besluttede sig til at gjøre, hvad jeg gjorde, ja, ikke engang besluttede sig til at følge mig: saa maa vi see at hjælpe med til, men paa en fiin Maade, at K. kan ligge under.

NB28:66

#

Ak!

I et Opbyggelsesskrift (Arndt) læser jeg, at man selv under Alt, hvad man ellers foretager sig maa have

Gud i Tanke: ak, hvor ofte hænder ikke, at man i Andagtens Time, naar man skulde have Gud i Tanke, at man da endogsaa da tænker paa Andet!

NB28:67

#

Mit Vilkaar.

Derfor vedbliver Grinets Mishandling og Piattets Forfølgelse saa haardnakket at holde fast ved mig, fordi jeg interesserer de Samtidige. De veed meget godt, at jeg baade ved mine Evner og ved min Arbeiden og ved det Skridt at forlange at blive udskjeldt: fortjener deres Beundring - og nu er det saa interessant, at jeg istedetderfor honoreres med Grin og Commerce.

Der er jo Andre end jeg der ere blevne (om end ikke saa intensivt) angrebne af Grinet, der er jo de, som stadigt bruges til Bytte for den fade Grinen: men de interessere ikke, dette forandrer Forholdet. Tag fE Grosserer Nathanson. Han er jo en staaende Person. Deels er det nu vistnok ikke slet saa personligt (thi det er mere Bladet) som Angrebet paa mig; men Hovedsagen er: han interesserer ikke. Ingen falder paa, at Grosserer N. egl. fortjente Beundring: see derfor bliver det glemt lige saa hurtigt som det bliver sagt, og Ingen bryder sig egl. stort derom.

Har jeg ønsket at studere den msklige Usselhed og Nederdrægtighed o: s: v:: jeg har faaet Leilighed dertil. Mit Liv vil derfor ogsaa efterlade et overordentligt Udbytte.

NB28:68

#

Langfredag.

Derfor!

: »Jeg finder ingen Skyld hos dette Menneske, derfor vil jeg revse ham.« Vidunderlige Derfor!

»Pilatus sagde tedie Gang: jeg finder ingen Skyld hos dette Msk, derfor vil jeg revse ham«.

#

NB28:69

#

Vore Tidens religiøse Jammerlighed.

Nu tildags har man ikke engang saa meget som et Kjetterie, ikke engang det er der Charakter nok til – thi et Kjetterie forudsætter a) Redelighed nok til at lade Xstd. gjælde for hvad det er og b) Lidenskab til at have en anden Mening.

Nei, nu er det Falsknere man har; dette usle Falsknerie at lege Xstd., at lade som var det Xstd. man lærte og havde, medens det er noget udvandet og blødagtiggjort Sentimentalitet og raffineret Epicuræisme.

O, bedre, bedre Tider, da man dog lod Xstd. være hvad den er, og saa enten for Alvor antog den, ell. for Alvor brød med den.

Men nu er Falskneriet det eneste Xstd. man har – og dette er just det Allerfarligste. Saaledes er der heller ingen Philosophie der var Xstd. saa skadelig som den Hegelske. Thi de tidligere var dog ærlige nok til at lade Xstd. være hvad den er – men Hegel var dum-fræk nok til at løse Problemet angaaende Speculation og Xstd. derved, at han altererede Xstd – og saa gik det charmant.

NB28:70

#

Den socratiske Uvidenhed

betyder ogsaa: Primitivitet, Inderlighed; betyder: væk med hele denne Sludder af historisk Viden om, hvorledes disse Tusinder og Tusinder, de Andre have baaret sig ad, levet o: s: v: – jeg vil være ene med Ideen.

Og hvad »Christenheden« efter den størst mulige Maalestok behøver er just: et Msk (ikke en Efterabelse af det at være Msk, en Efterabelse af »de Andre«, det Historiske o: s: v:) et Msk – og saa det nye Testamente, et Msk. ene med Guds Ord, dette sikkert ved socratisk Uvidenhed.

#

NB28:71

#

»Vogter Eder for Mskene«; Klosteret; at lide Forfølgelse.

Msket er naturligt en Dyr-Skabning. Al msklig Stræben er derfor i Retning af at løbe sammen i Flok »lader os forene os o: s: v:«. Det skeer naturligviis under allehaande høitidelige Navne, at det er af Kjerlighed, af Sympathie, af Begeistring, for ret at udrette noget Stort o: s: v: – dette er den sædvanlige msklige gavtyveagtige Hyklen. Sandheden er, at i Flok er man fri for Enkeltheds og Idealets Maalestok.

Christeligt er Loven da den: enten ud i Eensomhed, bort fra Msk, at Du kan faae Idealets Maalestok uforstyrret af Tallets Vrøvl og Prutten (thi at tælle er her at prutte); eller bliver Du blandt Mskene, saa maa Du see at lide Forfølgelse – for at bevare Ueensartetheden, der igjen sikkrer Enkeltheden og Idealets Maalestok. Men i ligefrem Continuitet med Flokken er Xstd. umulig.

Her seer man atter, hvor løgnagtigt det er, at Det vi nu lever i (den ligefremme Continuitet og Eensartethed med »de Andre«) skulde være høiere end Klosteret.

NB28:72

#

Det Nye.

Christeligt kommer det Nye fra Gud; politisk kommer det – fra Gaden.

#

NB28:73

#

At stifte Partie, at danne Skole o: d.

Hvorfor gjør jeg Intet i den Retning? Det er jo klart, at baade Socrates gjorde det, og Christus endnu mere.

Hertil maa svares. Just vore Tidens Vildfarelse er jo just denne Stiften-Partie, Dannen-Skole, Sammenholdet o: d: følgelig maa man netop i Sandhedens Interesse marquere saa stærkt som muligt.

Dog er dette Svar ikke afgjørende. Men Sagen er: det at stifte Partie, at danne Skole kan være et Lavere end Det, jeg gjør, (saaledes med hele vor Tids politiske Treiben) og det kan være et Høiere saaledes som Socrates og Xstus.

Det det kommer an paa, er i hvilken Tilstand, i hvilket eller paa hvilket Stadium En gjør det. Det er jo let at see at det at stifte Partie og danne Skole er at faae mere eller mindre sandseligt Magt: men saa kan jo En af reent egoistiske Grunde ville danne Skole og Partie. I denne Forstand er Mit høiere.

Men dersom det er saaledes, at det at lide hører med til Sandheden, at kun i Lidelse bliver et Msk. indviet i de sande Former af det Sande: saa gjælder det jo dog vel, baade for Sandhedens og, vel forstaaet, for sin egen Skyld, om, at man ikke i Utide bliver saaledes sandselig Magt, at man derved kommer til at undgaae at lide.

Hvad nu Christus angaaer, da vidste han jo med sig selv, at han vilde blive Offeret, han var guddommeligt sikker paa sig selv: følgelig kan han med største Rolighed danne Skole. Hvad Socrates angaaer, da begyndte han vistnok først at danne Skole, da han var saa stærkt udviklet, og hans Liv saa vidt priisgivet, at han egl. var offret.

Den der ikke er saaledes modnet, saa vidt fremme, hans Liv saa marqueret, han kan ved at danne Skole let skuffe sig selv, om det ikke er Egoisme der bestemmer ham - ikke Sandheds-Interessen.

NB28:74

#

Præste-Jargonen.

Christendommen bruger jo de samme Udtryk og Ord, det samme Sprog, som vi Msker – men den forstaaer ved det enkelte Ord lige det Modsatte af hvad vi Msker forstaae ved det.

fE Christendommen siger: kommer til mig, jeg vil borttage Eders Byrder, gjøre det let for Eder o: s: v: Ved »Byrder« forstaaer saa Xstd. Rigdom, Magt, Vælde, de jordiske Goder. Aha, dette er et Gude-Sprog – dog bruges jo det samme Ord som i det msklige Sprog »Byrde«.

Vi Msker forstaae Sagen anderledes; ved »Byrder« forstaae vi Armod Mangel, Ringhed o: s: v: – vi rende med Tungen ud af Halsen for at samle Rigdom, for at blive til Noget for at undgaae Timelighedens Farer; vi maatte da finde det meget ironisk om En vilde sige til en Millionair: min Ven kom til mig, jeg skal tage Byrden af Dig, Byrden, hvorunder Du sukker, giv Du mig Din Million og Du skal see hvor let o: s: v: – det er jo næsten lige som i »Recensenten og Dyret« hvor Taskenspilleren gjør det vidunderlige Kunststykke ein zwei drei kakkellorum at drikke Klatterups og Ledermanns Viin.

Dog er det saaledes, saa uendelig ophøiet er Xstds Gude-Sprog – men, som sagt, dog det samme Sprog, som vi Msker tale. Som der er sagt om Socrates, at han bestandigt kun taler om Pak-Æsler og Feldberedere o: s: v:; men bestandigt lægger noget Andet ind deri, saaledes bruger Xstd. de samme Ord og Udtryk som vi Msker, og dog taler den om noget ganske Andet end hvad vi Msker tale om.

Ved Hjælp af 1000, 10,000, 100,000, Millioner »Præster« bliver saa Sagen vrøvlet – med stor Høitidelighed – tilbage i den almdl. msklige Jargon, og det kaldes Xstd – og dette er »Christenheden«. Præsten forstaaer ved »Byrder« Armod, Mangel o: s: v: bukker sytten Gange for Millionairen – og derpaa forelæser Præsten Noget af det nye Testamente, og begynder saa at declamere – – men Christendommen forstaaer ved »Byrder« Millioner, de jordiske Goder o: s: v:

Paa den Maade er Christendommen efterhaanden ført ind i Staterne, overalt er det nu christne Folk, christne Stater, christne Lande – – men Christendommen forstaaer ved »Byrderne« det at være Millionair, at besidde eller at tragte efter de jordiske Goder.

Gud i Himlene hvilket Dyb af Nonsens!

NB28:75

#

Forbausende Behændighed med hvilken selv det dummeste Msk. veed at tale om det Uendelige og – hykkelsk – at faae det Endelige.

Saaledes forstaaet, er, selv det dummeste Msk., frygtelig klog.

NB28:76

#

Hvor høfligt, hvor dannet, hvor hierteligt!

Saaledes leve vi med hinanden, at vi gjensidigen fordre og respektere det som Dannelse, Høflighed, Hjertelighed, at den Ene ikke falder paa paa nogensomhelst personlig Maade at tale til den Anden om Evigheden og Salighedens Sag o: D. Vi forudsætte, den Ene om den Anden, at han – naturligviis! – i dybeste Alvor er bekymret den Sag betræffende i dybeste Inderlighed.

Hvor gavtyveagtigt. Ellers antager man det ikke for Høflighed, Dannelse, Hjertelighed at lade være at tilraabe En betræffende een eller anden Fare, han muligt er udsat for – men her er det saa høfligt, saa dannet, saa hjerteligt – og hvorfor? fordi vi Alle helst ville være disse Tanker qvit. Deraf kommer saamænd ogsaa for en stor Deel den Hjertelighed og Dannelse, der taler saa euphemistisk om enhver Afdød, »han er i Fred« »han sover« »han har det godt« o: s: v: – vi ønske nemlig Alle for vort Vedkommende jo før jo hellere at blive Tanken om Døden qvit.

NB28:77

#

Christendommen

Saaledes er nok det sande Sammenhæng.

Gud-Msket er Forbilledet, der naturligviis ikke lever mere end een Gang, saa lidet som han qua Forsoner dør mere end een Gang.

Gud-Msket er Forbilledet. Xstd. er saa Tilværelsens

Examination: vil Du være en Discipel eller dog idetmindste sandt forholde Dig dertil.

Der begyndes forfra med hver Generation – alt dette om Xstdommens Historie er Vaas, Gavtyvestreg; item er det Vaas at forvandle Spørgsmaal om ubetinget at forholde sig til det Ubetingede til en fra Slægt til Slægt fortsat approximerende Stræben thi hvor Fordringen er enten-eller der er en Brøksdeel af en Generations-Stræben Nonsens; item er det Nonsens at ville i Forening (maaskee millionsviis) stræbe, thi hvor Fordringen er enten-eller der er det Numeriske Galimathias.

Xstd. vil forkyndes for Alle, Alle – den vil at Ingen skal kunne undskylde sig med Uvidenhed, men Examinationens Udfald er jo noget Andet.

Der begyndes forfra med hver Generation. Heri ligger saa Muligheden af, at de frygtelige, sande christelige Collisioner kan fremkomme ogsaa i »Xsthed« at hade Fader og Moder o: s: v: Idet nemlig den nye Slægt skal paa sit eget Ansvar see til i det nye Testamente hvad Xstd er, kan maaskee Opfattelsen blive saa forskjellig at en christelig Collision bliver mulig. Thi, christeligt, er atter Dette Vaas og Gavtyvestreeg, dette om den ligefremme Continuitet med forrige Generation, om at holde fast ved Fædrenes Tro o: s: v: Nei, vi har kun det nye Testamente, og hver Generation har at begynde forfra, og forsaavidt, hvis den har Noget med et Foregaaende at skaffe, med Revision af det nærmest Foregaaende.

Dersom det forholdt sig saaledes som vi Msker have lavet det om, at Xstdom er perfectibel har Historie o: s: v: saa er det ligefrem uforsvarligt af Gud-Msket at forlade Jorden uden at sige forud, at efter nogle Aarhundreders Forløb vil Alt være saaledes forandret, at hans Beskrivelse af hvad Xstd er slet ikke mere passer.

NB28:78

#

Veien er trang.

Alene i dette Ord ligger en Bestemmelse af det Frivillige. Dersom nemlig Xstus ikke her tænkte paa den Frivillighed (som forholder sig til hans »Efterfølgelse«) saa maatte han vel sige: Veien er stundom trang stundom let, for Nogle trang for Andre let o: s: v: Men han siger: Veien er trang. Vil man da ikke indrømme at her er indeholdt et Hensyn til det Frivillige, saa er der dog vel i ethvert Tilfælde sagt noget Andet end naar man saadan almindeligviis taler om, at dette jordiske Liv kan have Trængsler. Der er lagt et særligt Eftertryk paa dette, at Veien er trang, saa det enten maa komme fra det Frivillige eller fra

[a] I ethvert Fald ligger da det Fri, det Frivillige, Selvbestemmelsen o: s: v: i det Ord: gaaer ind ad den trange Port – thi er det jo overladt til En selv om man vil eller ikke, vil udsætte sig for Lidelser og Besværligheder og Trængsler.

Gud, som særligen tilsender den Xstne Lidelse – saa man altsaa ikke ved at ville være Christen bliver fri for Lidelse men omvendt.

NB28:79

#

Dag-Presse

er ret egl. beregnet paa at gjøre Personlighed umulig. Thi den virker som et uhyre Abstraktum, Generation, der er uendelig overmægtigt over den Enkelte.

Det er et Middel som jo Oldtiden ikke kjendte; i Oldtiden var dog Kampen mellem en Personlighed og det Abstrakte ikke saa uhyre uproportioneret, som i vore Tider, hvor en Enkelt (nemlig upersonligt, slyngelagtigt) kan bruge dette uhyre Vaaben mod den Enkelte.

#

NB28:80

#

»Det har Xstus særligen sagt til Apostlene« .

Saaledes hedder det gjerne betræffende Alt, hvad der af Xsti Udsagn ikke convenerer os.

Convenerer det Udsagte os, saa gjør det slet ikke Noget, at det, endog af Xstus siges særligen til Disciplene fE de Ord: salige de Øine, som see Det I see.

I Luthers Prædiken over Evangeliet paa 19de Søndag efter Trinitatis lige i Slutningen seer jeg ogsaa, at han uden videre tilegner sig og enhver Xsten de Ord af Xstus til Apostlene: annammer den Hellig-Aand; hvem I forlade Syndero: s: v:.

Men paa den Maade maatte vi jo ogsaa fordre Miraklets Gave.

#

NB28:81

#

Enten – Eller

Enten er dette Xstd: At være Christen er at være i Slægt med Gud; men saa er Forbilledet og Efterfølgelsen ogsaa Charakteristisk; og saa betyder det Ord »salig Den som ikke forarges« at det at være Christen er at blive, msklig talt, ulykkelig for dette Liv, og at ville blive det.

EllerXstd. udtrykker: hvad Hedenskabet drømte om at Msket er i Slægt med Gud er meget for høit – Xstus er Midleren, ... og saa forresten kan I Msker glæde Eder paa Eders Viis ved Livet, men I ere degraderede. I saa Fald forsvinder »Efterfølgelsen« ganske; og det Ord »salig Den som ikke forarges« maatte da være at forstaae saaledes: forarges ikke, at der ikke kan indrømmes Eder mere, at I ikke ere i Slægtskab med Gud, men degraderede.

Den første Opfattelse er aabenbart det nye Testamentes og den ældste Kirkes – den anden er især Protestantismen.

NB28:82

#

Det Lutherske.

Det Lutherske er et Correctiv – men et Correctiv gjort til det Normative, til det Hele, er eo ipso i anden Generation (hvor man altsaa ikke har Det, hvortil det var Correctivet) forvirrende. Og med hver Generation det saaledes gaaer hen, maa det blive værre, indtil Enden bliver at dette Correctiv, der selvstændigt har etableret sig, frembringer lige det Modsatte af dets oprindelige Bestemmelse.

Og dette er ogsaa Tilfældet. Det Lutherske Correctiv frembringer, naar det selvstændigt skal være hele Xstd., den meest raffinerede Art Verdslighed og Hedenskab.

NB28:83

#

Replik.

Lad en Apostel forkynde Xstd, eller dog et Sandhedsvidne, i Charakter og med Myndighed – lad saa mig være en Hedning: og jeg troer jeg kunde blive en Xsten!

O, men i dette uendelige Vrøvl at være Xsten, opdraget i Xstd; i dette uendelige Vrøvl med Millioner Præster og Trillioner Xstne: o, min Gud, hvor skal man der faae Indtrykket af det Ubetingede.

NB28:84

#

Opposition

At være i det Bestaaendes Tjeneste er at have sandselig Magt. At stifte Partie og i den Forstand være Opposition er at have sandselig Magt: men dette er ikke at tjene Sandhed.

Jeg tilhører ikke det Bestaaende qua Embedsmand, har saaledes hverken Løn eller Magt eller Tilhold. Paa den anden Side jeg har ikke blot ikke stiftet Partie, men værget mig imod at faae Partie, og tillige taget Polemik mod Oppositionen.

NB28:85

#

Peter gik udenfor og græd bitterligt.

Det var smukt af Peter! Maal ogsaa her en Afstand fra det der er det Almindelige blandt Msk! Dersom der lever et Msk, mod hvem man handler uforsvarligt, lader ham i Stikken forraadt o: s: v: – dersom han da atter er ædel nok til ikke at gjøre dem Bebreidelser, ikke at foreholde dem det: saa benytter man sig deraf, lader som Ingenting, som var Alt prægtigt: dette er det Almindelige.

#

NB28:86

Tidens Charakterløshed

Blot deraf kan man danne sig en Forestilling om mit Livs Anstrengelse, naar man betænker, hvor længe jeg har maatte arbeide under falsk Flag, blot for ikke for tidligt at blive standset; thi havde man anet, hvor jeg vilde hen, eller skulde hen, havde man gjort Alt for at standse mig. Men »dette letsindige Msk, en Dagdriver, en Flaneur« – aah, ja!

Ogsaa saaledes, hvor anstrengt er mit Liv! Der lever ikke let Nogen i vor Tid, der ikke, med Fornøjelse og aldeles uden at gjøre sig Samvittighed deraf, spillede mig det Puds: hvis jeg meddeelte ham den Viden, jeg raader over, saa at tage en Deel deraf, udgive det for sit Eget, docere det karakterløst – og saaledes vilde jeg, hvis jeg ikke passede paa at undgaae dette, skabe mig den allerfarligste Art Modstand. Det der skal anbringes er ikke Viden, Ideer – men Charakter. Det Allerfarligste for mig er derfor om En fik Lov til karakterløst at anbringe min Viden.

Det er det Kunststykke som R. Nielsen har villet gjøre.

Jeg gjør – idetmindste indtil videre – een Undtagelse med ham. Jeg har formodentligt behøvet at faae Erfaring for, hvad det fører til med at indlade mig med Andre, derfor er det vel skeet, at jeg indlød mig med ham. Men da jeg dog har indladt mig med ham, og da han bestandigt privat har holdt mig hen med »det kommer nok«: saa har jeg forholdt mig roligt.

#

NB28:87

#

Atter et Exempel paa Fordoblelsen.

Luc. 21, 17.18.

»I skulle hades af alle for mit Navns Skyld« – altsaa i den Grad skal Gud lade dem i Stikken, udsætte dem »dog ikke et Haar af Eders Hoved skal forkomme« – altsaa i den Grad skal de, fra en anden Side, være Gjenstand for Omsorg.

Vi Msker lave Noget vi kalde Xstd. ved at slaee af paa begge Steder; saa faae vi en jævn Sandsynlighed Middelmaadighed, hvori vi befinde os bedst. Men Eet synes mig dog vi skulle: vi skulle vedgaae, at saaledes beskrives Xstd. ikke i det nye Testamente.

NB28:88

#

Ironie.

Dette er ret egl. ironisk: tænk en Mand, der under Kjød og Blods Souverainitet lever hen i den selvbehagelige Selvtilfredshed »naar det kom derpaa an, kunde jeg sagtens«.

O, mon der blandt os findes endog blot En, der har endog blot en Forestilling om, hvad her ligger for en Kamp, naar det skal blive Alvor! Apostelen siger »vi have ikke Strid med Kjød og Blod men med Fyrstendømmer og Magter« – ja, ganske vist, thi Striden med Kjød og Blod bliver til en Kamp med Fyrstendømmer og Magter.

Men saaledes have vi hjulpet os, vi have reent afskaffet det i christelig Forstand at blive Aand. Derved befinder vi os vel, vi trodse endog paa, at vi jo ikke kjende Noget til hine uhyre Kampe og Anfægtelser, og slutte vel endog deraf, at Vort, christeligt, er det Rette!

Hvilket Dyb af Nonsens og Forvirring og Hyklerie!

#

NB28:89

#

En personlig Gud.

Som Alt hvad der høres er Hykkelsk saa ogsaa denne megen Tale om, hvor saligt det er med en personlig Gud.

Ja, ganske vist i een Forstand! men i en anden Forstand, sandeligen saa er det lettere at have med

en blind Skjebne at gjøre. Thi i »Skjebnen« som blind er der Intet ophidsende, man maatte da være saa gal som en Xerxes for at kunde blive ophidset af Havet og Natur-Magter.

Men en personlig Magt – naar den begynder at »friste«; og en personlig Magt, hvor altsaa den største Ubetydelighed kan blive commensurabel for den frygteligste Afgjørelse: o, i een Forstand, qvalfuldt, qvalfuldt.

Men dette udelader man, tager blot den anden Side, det er, lyver, hykler, sludrer her som overalt.

Jeg betvivler meget, at der blandt os findes en Eneste, der er istand til, i gammel christelig eller jødisk Forstand at have personligt med en personlig Gud at gjøre. I Forhold til hine Heroer ere vi Pialte, Exemplarer, Snese-Tørv, Dusin-Msker, Silde-Stime o: s: v:

NB28:90

#

Den Enkelte – Numerus.

Ingen vil være det Anstrengede: den Enkelte. Men overalt er man til Tjeneste med det løgnagtige Surrogat: nogle Stykker; lad os forene os, være nogle Stykker, saa kan vi nok. Dette er Msk-Slægts dybeste Demoralisation.

NB28:91

#

Hykkelsk.

Derfor ere Folk i Almdl. saa tilbøielige til at finde det latterligt, at En religieust bryder en ny Bane, fordi de forstaae, at jo en Saadan ikke faaer Leilighed til at nyde Livet, at samle Penge o: s: v: o: s: v:.

Saaledes vil man nemlig have Religionen, saa lidet generende som muligt, et Slags Accompagnement til al endelig Stræben.

Og denne Dvaskhed og Aandløshed sminkes saa hykkelsk (især af hykkelske Præster) op til dette Høitidelige: at holde fast ved Fædrenes Tro.

Men see nøiere efter, og Du skal see, at det dog er

som jeg siger det. Thi hvis da En for at holde fast ved Fædrenes Tro tabte alt det Endelige af Syne, saa vilde man atter finde dette latterligt. Seer Du, det man vil, er, man vil at Religion skal være omtrent Ingenting, eller en gudelig Bestyrkelse i [at] eftertragte det Endelige.

Og derfor taler man saa meget om Guds Ophøiethed, fordi man nemlig forstaaer den saaledes, at han er saa uhyre ophøiet – at han villigt finder sig i, at man narrer ham.

Heri er forresten – men i en anden Forstand – noget meget sandt. Gud er meget lettere at narre end min Nabo, hvorfor? fordi min Nabo er ubetydelig nok til at passe nøie paa mig. Men, men, men, det at Gud saaledes er lettest at narre, betyder: Gud straffer – ægte majestætisk – ved at ignorere.

Og her stikker det. Gud har i svundne Tider straffet frygteligt – dette betydde, at han dog fandt Noget der behagede ham, at han ikke ganske opgav Mskene. Nu er det naaet, den rædsomste Straf over os, den sande majestætiske Straf over »Xstheden«, hvis Skyld ogsaa just er Majestæts-Forbrydelse: Gud ignorerer os ganske. Og derfor – frygtelige Straf! – gaaer det verdsligt charmant for os, Mskheden gjør Kjæmpeskridt i physiske Opdagelser o: s: v: – men Gud ignorerer os!

NB28:92

#

Grund-Forvirringen – Samtidigheden.

Grund-Forvirringen ligger i, at man har faaet Xstd. gjort til det Historiske, til det at have Historie, end sige – blasphemisk! – at være perfectibel.

Allerede i een Generation kan det være forvirrende nok med disse mange Millioner (thi det gjælder Alt om at faae »den Enkelte«) men nu at slæbe paa disse mange Aarhundreders Millioner: hvor i al Verden skal det saa blive muligt at faae et ubetinget Indtryk af det Ubetingede.

Nei, der begyndes med hver Generation – og med det nye Testamente.

NB28:93

#

»Jeg er kommet at frelse det Fortabte« – at opdrage
Barnet i Xstd at blive Christen som spæd Barn.

Hvilket Nonsens dog Xstd. bliver, naar man tager
Xstds Forgrund eller Baggrund bort. Xstus siger: jeg er
kommet for at frelse det Fortabte – see det er
Baggrunden; herpaa kan Xstd. anbringes.

Nu forvrøvler man Alt ved at lade det spæde Barn
gjælde for Xsten.

Dog Vrøvl er det Msk. dybest føler Trang til og som det
ene Fornødne, kun i Vrøvl er Msk. lykkeligt og vel.

NB28:94

#

JfrMaria.

Ja, Ære være hende! O, min Gud, naar Budskabet
kommer til hende: Du skal nu leve et Liv forhaanet af
de andre Piger, behandlet som en fjantet, indbildsk
Tøs, eller et sølle halvgalt Skrog, eller som en
letfærdig Qvinde o: s: v:; derpaa skal Du udsættes for
al mulig anden Lidelse, tilsidst et Sværd gaee
gjennem Dit Hjerte ved at see, at det er som om Gud
ogsaa svigtede Dig: dette er det glade Budskab – ja,
Ære være hende, saa uden at betænke sig et Øieblik
at kunne sige: See jeg er Herrens Tjenerinde, saa at
kunne istemme den Lovsang: fra nu af skulle alle prise
mig salig. O, min Gud. See, det er noget Andet end at
kunne tale alle mulige levende og døde Sprog perfect
(som vore dannede Piger) det er at tale i Tunger.

NB28:95

#

Forbillederne.

Om alle Forbillederne vil det gjælde at de i Samtidigheden, af de Samtidige blive ynkede som de ulyksaligste af Alle.

Saa seire de – efter deres Død.

Og naar der saa er gaaet en Række Aar, saa er det Samtidige reent glemt, Alle prise dem salig – og Professorer og Præster tjene baade Penge og Andet ved at prise dem salige. Hele Forholdet vendes om, det bliver »ydmygt« ikke at begjære at blive noget saadant Overordentligt.

#

NB28:96

#

Idee – Individ – Exemplar.

ogsaa et Ord om mig selv.

Som Naturen dannede de zartere Organer saaledes, at de ikke umiddelbart forholde sig til Gjenstanden men ere dækkede, fordi nemlig ellers Organerne vilde tilintetgjøres: saaledes kan ordentligviis Mskene ikke taale at forholde sig til Idee umiddelbart.

[a] Dog maa erindres, at, christeligt, kan Enhver være den Enkelte.

De forholde sig derfor kun til Idee middelbart, gennem en Tradition pr.de Andre, dette være nu to eller Ti eller Millionviis. Deres Liv kommer saaledes ikke i Forhold til Ideen; men indbildende sig at forholde sig til Ideen, fatte de dem i denne Henseende meget kort – og faae nu desto bedre Leilighed til [at] udfylde deres Tid med det Endelige; nu, og det forstaaer sig, Den, der umiddelbart forholder sig til Idee, han har ogsaa nok hermed at gjøre og gaaer gjerne Glip af det Endelige.

Dette er at være Exemplar; og Exemplaret er den letteste Art Tilværelse, dækket mod umiddelbart at forholde sig til Idee, hvilket vel [vilde] virke dræbende ligesom Solstik.

Individet forholder sig til Idee.

I det nye Testamente fremstilles nu det [at] være Xsten saaledes, at man ikke kan være Exemplar men maa være Individ - »Xstheden« har kun Exemplarer.

[b] Men, ifølge det nye Testamente, kan Enhver være den Enkelte; derfor skal Xstd. forkyndes for »Alle«, kommer hid »Alle«, gaaer ud og forkynder »alle Folk«.

Hvad mig selv angaaer, da er det Samtiden der ret har gjort mig opmærksom herpaa, opdraget mig. Jeg er egl. ikke collideret med Generation; thi »Corsaren« var dog vel ikke den offentlige Mening i Landet. Og dog er Landet saa karakterløst, at jeg egl. er blevet behandlet som havde jeg gjort mig selv til mere end Msk. ved at være »den Enkelte« i Modsætning til Generation. Dette er ikke min Skyld. Men paa den anden Side, dette er blevet min Opdragelse.

Dog saaledes opdrager enhver Slægt just Den, som vil faae med den Slægt at gjøre. Det seer saa nemt ud, de ere jo de Mange, hvad vil han formaae mod dem. Og dog, det kommer igjen, han giver Contra-Trykket.

#

NB28:97

#

Christus - og Pilatus

eller

Gud - og Menneske

eller

Idealet - og den praktiske Mand.

NB28:98

#

Veemod!

O, Veemod! Med den tungsindige Sympathie for og Kjerlighed til Msker, som jeg gik ud i Verden - og at saa Resultatet blev: der var ikke En, ikke en Eneste, der i Forholdet til mig viste noget Spor af et Høiere, Ophøiethed, Sands for et Høiere o: s: v:

Og da er der blandt disse mange Msker (hvilke jeg

Alle er baade velvillig og hengiven) nogle Enkelte, hvem jeg dog ønsker, saa gjerne, at de havde været anderledes.

Der er baade Den og Den, der ganske simplement har handlet verdsligt klogt, simpelt og lurvet mod mig, og som dog synes at indtage, privat, det Forhold til mig, at han er min Ven. Ak, maaskee er han endog ret tilfreds med at have handlet saaledes klogt, især da jeg lader som Ingenting.

O, min Gud, hvor gjerne vilde jeg dog ikke, hvis jeg turde det, om muligt ved en ligefrem Tiltale vise ham det sande Sammenhæng, og derved bidrage til, at han maaskee fortrød og kom til at handle anderledes.

Men jeg tør det ikke. Af tvende Grunde. For det Første tør jeg det ikke, fordi jeg jo selv er Part i Sagen. Jeg kunde nemlig her let komme ind i den Mislighed, om det ikke var for min egen Skyld jeg ønskede Forandringen, at han skulde vidne for mig o: D:. Men paa den Maade tør jeg ikke slaae af, eller bidrage til at gjøre mit Liv lettere.

For det Andet. Selv om hiint første Hensyn ikke var iveien, er der et andet: jeg tør det ikke, om jeg saa maa sige, for Gud. Saaledes forstaaer jeg nemlig mit Liv, det er min Opgave at gjøre en Samtid og Samtidige skyldig. Værgeløs gaaer jeg om imellem dem, Enhver faaer Lov til at gjøre mod mig lige som han vil – dette er at gjøre aabenbar. Jeg tør ikke gribe forstyrrende ind eller forhindre, at det bliver aabenbar, hvad der boer derinde selv i det Msk, jeg maatte kalde min bedste Ven. O, men hvor veemodigt! Ak, og Halvhed, verdslig Klogskab det er i vore Tider som identisk med det at være Msk.

Biskop Mynster^a fik Lov at gjøre lige hvad han vilde. Selv har han maaskee et Øieblik tvivlet om det lod sig gjøre; og da han saa det lod sig gjøre, har han vel yderligere triumpheret over sin Klogskab. O, min Gud: han mærkede ikke, at Dommen just var den, at det blev gjort aabenbart hvad der boede i ham. O, og hvorledes faaer man saa dette bort igjen!

a (som da altid har handlet verdsligt klogt, lurvet imod mig, hvad jeg kun altfor godt saae, medens jeg – ak, næsten düperende! – bukkede i dyb Ærefrygt)

#

NB28:99

#

»Ogsaa Din egen Sjel skal et Sværd gennemtrænge«.

Luc. 2, 34.35. Disse Ord der indskudviis ere sagte i Forbindelse med Det om at Xstus skal være et Tegn, som gjør Hjerte[r]nes Tanke aabenbar, maa saa vistnok ikke blot forstaaes om Smerten ved Synet af Sønnens Død, nei, det maa forstaaes om, at det Øieblik, det Smertens, Qvalens Øieblik vil komme for hende, da hun vil – ved Synet af Sønnens Lidelse – tvivle, om det Hele ikke var en Indbildning, et Bedrag, det Hele med, at Gabriel sendt af Gud havde bebudet hende at være den Udvalgte o: s: v:

Som Xstus raaber: min Gud, min Gud, hvi haver Du forladt mig – saaledes har ogsaa Jfr. Maria maattet gjennemlide et mskligt dertil Svarende.

Et Sværd skal gennemtrænge Din Sjel – og gjøre Hjerte[t]s Tanke aabenbar, ogsaa Dit, om Du endnu tør troe, endnu er ydmyg nok til at troe, at Du i Sandhed er den udvalgte blandt Qvinderne, Den der har fundet Naade for Gud.

#

NB28:100

#

Om mig selv i Samtiden.

At jeg afgiver Maalestocken, kan de i Grunden Alle see. Men Ingen vil have med mig at gjøre. Det Regjerende kunde nok ønske at faae mig vendt saaledes, at jeg anlagde min Maalestock paa Oppositionen; Oppositionen saaer gjerne at faae mig vendt saaledes, at jeg anlagde min Maalestock paa det Regjerende. Det er derimellem jeg maa styre.

Oppositionen er jeg dog i Grunden meest generende. Oppositionen har nemlig lagt Beslag paa at være: det Ædle, det Uegennyttige o: s: v:. At nu min hele Forfatter-Virksomhed er uegennyttig, det lader sig ikke negte. Aber, det tør Oppositionen ikke vedgaae; thi, raisonerer den, at proclamere K., fører ikke til Noget, vi faae Ingen til at gaae ind paa den Art Uegennyttighed. Sagen er, Oppositionen hjælper sig med en anden Art Uegennyttighed, en hensigtsmæssig Opfindelse, som man endda nok kan faae Folk til at gaae ind paa: at sikkres Profiten og saa tillige – æres, agtes, skatteres som uegennyttig, bespises, beskjenkes, besynges ved Festmaaltider, betjenes med Hurraer og Fakkeltog o: D:.

NB28:101

#

Om mig selv - min Broder.

Jeg lever paa den Maade, at der efter den største mulige Maalestok er gjort et Forsøg paa at gjøre mig gal, og saaledes, at jeg for en heel Classe af Befolkningen virkelig existerer som en Slags Halvgal: og saa har jeg en Broder, som behændig faaer anbragt den Dom om mig, at jeg repræsenterer Extasen (dette Ord betyder for Folk i Almdl. det Samme som gal, og anføres ogsaa i lægevidenskabelige Skrifter som en egen Art Galskab) - medens Martensen er Besindighed.

#

NB28:102

#

De Samtidiges Jammerlighed og Verdslighed.

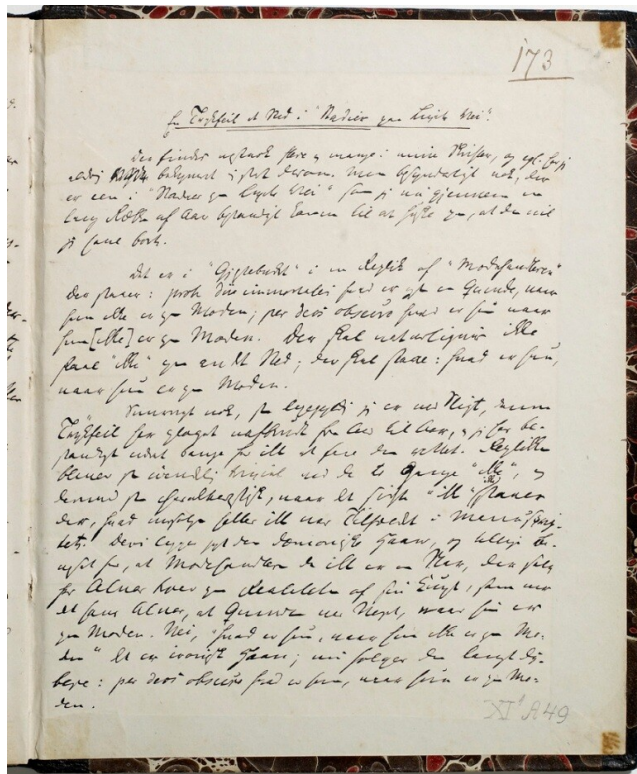
At jeg i sin Tid, i Ideen seet, seirede over Martensen, det kan endda maaskee Mange see. Men i den Grad er man forvænt med at Alt, skjult, skal dreie sig om det Endelige, at selv en studerende Ungdom vel omtrent har raisoneret som saa: K. bliver jo til Ingenting, saa kan han da umuligt have seiret; dersom han havde seiret, saa maatte det vel være endt med, at han havde fortrængt Martensen fra Professuren eller dog selv var blevet Professor.

Og hvis nu, posito, Studenter-Commerce sætter igjennem at faae Peter til Professor, saa vil man - efterhaanden som Talen bliver almindeligere om at den Kierkegaardske Polemik tilintetgjorde Martensen - troe, at det var min Broder - - han blev jo ogsaa Professor efter Martensen.

#

NB28:103

9. Journalen NB28 er beskrevet på indersiden af bagpermen En Trykfeil et Sted i »Stadier paa Livets Veik«.

Der findes vistnok flere og mange i mine Skrifter, og egl. har jeg aldrig bekymret mig stort derom. Men besynderligt nok, der er een i »Stadier paa Livets Veik« som jeg nu gennem en lang Række af Aar bestandigt kommer til at huske paa, at den vil jeg have bort.

Det er i »Gjestebudet« i en Replik af »Modehandleren« Der staaer: proh dii immortales hvad er ogsaa en Qvinde, naar hun ikke er paa Moden; per deos obsecro hvad er hun naar hun [ikke] er paa Moden. Der skal naturligviis ikke staae »ikke« paa andet Sted; der skal staae: hvad er hun, naar hun er paa Moden.

Snurrt nok, saa ligegyldig jeg er ved Sligt, denne Trykfeil har plaget uafbrudt fra Aar til Aar, og jeg har bestandigt været bange for ikke at faae den rettet. Replikken bliver saa uendelig triviell ved de to Gange »ikke«, og derimod saa karakteristisk, naar det sidste »ikke« ikke staaer der, hvad visseligen heller ikke var Tilfældet i Manuscriptet. Deri ligger just den dæmoniske Haan, og tillige Beviset for, at Modehandleren da ikke er en Nar, der selv for Alvor troer paa Realiteten af sin Kunst, som var det hans Alvor, at Qvinden var Noget, naar hun er paa Moden. Nei, »hvad er hun, naar hun ikke er paa Moden« det er ironisk Haan; nu følger den langt dybere: per deos obsecro hvad er hun, naar hun er paa Moden.